

Rapport

Benodigde ruimte voor sport in 2040

Inzicht in de ruimtelijke implicaties van
de ambities uit de sportagenda

Benodigde ruimte voor sport in 2040

Inzicht in de ruimtelijke implicaties van de ambities uit de sportagenda

In opdracht van

Mulier Instituut

Remco Hoekman

Karin Wezenberg-Hoenderkamp

Koen Thijssen

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met het Mulier Instituut.

© Mulier Instituut

Utrecht, 17 september 2024

www.mulierinstituut.nl

info@mulierinstituut.nl

Disclaimer

U mag delen uit deze publicatie overnemen op voorwaarde van bronvermelding: auteur(s), de titel van de publicatie en het jaar van uitgave.

Er gelden gebruiksvoorwaarden voor de foto's in deze publicatie. Neem foto's daarom niet over zonder toestemming van het Mulier Instituut.

Over ons

Het Mulier Instituut doet sportonderzoek voor beleid en samenleving. Voor overheden, maatschappelijke organisaties, onderwijsinstellingen, sportorganisaties en bedrijven onderzoeken we allerlei thema's op het gebied van sport en sportief bewegen: van de sportdeelname van (groepen) Nederlanders tot de motorische vaardigheden van kinderen, en van diversiteit en inclusie in de sport tot de economische impact van sportevenementen.

Het Mulier Instituut is een onafhankelijke stichting zonder winstoogmerk.

Ons doel is bijdragen aan goed onderbouwd beleid, gericht op de bevordering van sport, sportief bewegen en versterking van de sportsector. Dit doen we op verschillende manieren:

We verzamelen data en monitoren de Nederlandse sportsector en beleidsprogramma's.

We ontwikkelen kennis en onderzoeksmethoden via verkennende en verdiepende studies.

We duiden onderzoeksuitkomsten en vertalen deze naar de beleidspraktijk.

We onderbouwen beleidsbeslissingen met expertise en advies.

We bieden gevraagd en ongevraagd duiding en reflectie in de rol van 'kritische vriend' van de sportsector.

We zetten ons in voor de bevordering van de sportwetenschap.

Afkortingen & Begrippen

Afkortingen

POS	Platform Ondernemende Sportaanbieders
VTO	Vrijetijdsomnibus

Begrippen

Anticpeerregio
Gebied in Nederland dat in de nabije toekomst met bevolkingsdaling te maken krijgt. De verwachting is dat hier het aantal inwoners tot 2040 met 4 procent daalt.

COROP-regio
Door het CBS gehanteerde indeling van Nederland in veertig regio's, gebaseerd op een kern met omringend verzorgingsgebied, uitgaande van de provinciegrenzen.

Krimpregio
Gebied in Nederland dat kampt met bevolkingsdaling. In krimpregio's daalt de bevolking naar verwachting met 16 procent tot 2040.

Inhoudsopgave

Benodigde ruimte voor sport in 2040

Samenvatting	5
1 Inleiding	7
1.1 Doelstelling en onderzoeksvragen	7
1.2 Werkwijze	7
1.3 Afbakening	8
2 Sportlandschap: kentallen en ontwikkelingen	10
2.1 Sportaanbod	10
2.2 Sportdeelname	13
2.3 Accommodatiegebruik	18
2.4 Contextuele ontwikkelingen	25
3 Betekenis van sport en sportvoorzieningen	27
3.1 De rol van sport(voorzieningen) in beleid	27
3.2 Omgevingswet	28
3.3 Onderbenutting sportaccommodaties	29
3.4 Integrale aanpak brede SPUK	30
3.5 Sociaaleconomische waarde van sport en bewegen	30
3.6 Social Return On Investment (SROI)	31
4 Toekomstige behoefte	32
4.1 Demografie	32
4.2 Sportdeelname	34
4.3 Accommodatiegebruik	36
4.4 Toekomstscenario's	37
4.5 Samenvatting scenario's	52
5 Conclusie & interpretatie	56
5.1 Conclusie	56
5.2 Interpretatie	57
Bronnen	61
Bijlage 1 - Aanvullende tabellen	63

Toekomstige ruimte voor sport

Inleiding

NOC*NSF en het Platform Ondernemende Sportaanbieders (POS) willen aandacht vragen voor de urgentie van ruimte voor sport. De druk op de ruimte neemt toe, en om de positie van sport daarbij te bewaken is er behoefte aan inzicht in de ruimtebehoefte voor sport. In deze rapportage geven we daarom op basis van verschillende scenario's, met inbegrip van de sportdeelname-ambities, inzicht in de ruimtebehoefte voor sport in 2040.

Het onderzoek

Voor dit onderzoek hebben we aan de hand van document- en data-analyse relevante (contextuele) ontwikkelingen in het sportlandschap beschreven. Daarnaast hebben we op basis van kwantitatieve data-analyse voor drie scenario's de toekomstige behoefte aan ruimte voor sport in beeld gebracht:

- ontwikkeling sportdeelname op basis van bevolkingsprognose;
- ontwikkeling sportdeelname op basis van bevolkingsprognose en trendmatige ontwikkeling sportdeelname;
- ontwikkeling sportdeelname op basis van bevolkingsprognose en vertaalde ambitie van NOC*NSF en het POS.

Conclusies

- > Er moet veel gebeuren om het huidige aanbod van sportaccommodaties te laten aansluiten bij de regionale demografische ontwikkelingen in ons land en de ambities van NOC*NSF en het POS om de sportdeelname te vergroten. De druk op sportaccommodaties neemt (sterk) toe, zeker in de (verder) verstedelijkende gebieden. In de scenario's schatten we een toename van de accommodatiedruk tussen de 3 (scenario 1) en 17 (scenario 3) procent over heel Nederland. Hierbij zijn er, zelfs in het meest behoudende scenario, (veelal stedelijke) regio's waar de druk met meer dan 10 procent toeneemt, maar ook regio's waar de druk tot 10 procent afneemt.
- > Naast uitbreiding van de sportinfrastructuur met nieuwe sportaccommodaties is het beter benutten van bestaande accommodaties een mogelijkheid om de toenemende druk op sportaccommodaties (deels) op te vangen.
- > Sport en sportvoorzieningen zijn essentieel voor zowel stedelijke als niet-stedelijke gebieden, maar de (ruimtelijke) vraagstukken verschillen aanzienlijk. In stedelijke gebieden ligt de nadruk op efficiënt ruimtegebruik, toegankelijkheid en sociale integratie. In niet-stedelijke gebieden ligt de focus op bereikbaarheid, gemeenschapszin en het behoud van leefbaarheid

Inleiding

In dit rapport geven we inzicht in de benodigde ruimte voor sport in 2040. In dit eerste hoofdstuk beschrijven we de doelstelling, onderzoeksvragen, werkwijze en afbakening van ons onderzoek.

NOC*NSF en het Platform Ondernemende Sportaanbieders (POS) willen aandacht vragen voor de urgentie van ruimte voor sport. De druk op de ruimte neemt toe, en om de positie van sport daarbij te bewaken is er behoefte aan inzicht in de ruimtebehoefte voor sport.

In deze rapportage geven we daarom op basis van verschillende scenario's, met inbegrip van de sportdeelname-ambities, inzicht in de ruimtebehoefte voor sport in 2040.

1.1 Doelstelling en onderzoeksvragen

Het doel van het onderzoek is om inzicht te geven in de belangrijkste ontwikkelingen op het gebied van sport en de impact daarvan op de benodigde ruimte voor sport. Hierbij staan drie onderzoeksvragen centraal:

- Hoe heeft het sportlandschap zich de afgelopen jaren ontwikkeld?
- Wat is de betekenis van sport en sportvoorzieningen?
- Wat is de toekomstige behoefte aan ruimte voor sport in verschillende scenario's?

1.2 Werkwijze

We beschrijven de ontwikkelingen in het sportlandschap op basis van diverse databronnen en trendreeksen die wij verzamelen. Hiermee geven we een overzicht van de ontwikkeling in sportdeelname, accommodatiegebruik en sportbondlidmaatschappen. Relevante contextuele ontwikkelingen in de afgelopen jaren die van invloed zijn op de ontwikkelingen in sport brengen we in beeld aan de hand van document- en data-analyse.

Op basis van literatuuronderzoek en documentanalyse zoomen we in op de betekenis van sport en sportvoorzieningen en kaderen we de rol in die sport heeft in het ruimtelijk domein. In deze analyse besteden we onder andere aandacht aan recente studies over de rol van sport en bewegen in omgevingsvisies, integrale plannen van aanpak van de Brede SPUK, inzichten in de social return on investment (SROI) in de sport, en onderbenutting van sportaccommodaties.

Tot slot brengen we op basis van kwantitatieve data-analyse in beeld wat de implicaties zijn van de ontwikkelingen voor de toekomstige behoefte aan ruimte voor sport. We rekenen drie scenario's door, waarbij het verschil zit in de prognose van het aantal sporters en sportmomenten:

- ontwikkeling sportdeelname op basis van bevolkingsprognose;

- ontwikkeling sportdeelname op basis van bevolkingsprognose en trendmatige ontwikkeling sportdeelname;
- ontwikkeling sportdeelname op basis van bevolkingsprognose en vertaalde ambitie van NOC*NSF en het POS.

Voor dit laatste scenario hebben sessies plaatsgevonden tussen het Mulier Instituut, NOC*NSF en het POS om de vertaling van de ambitie van NOC*NSF en het POS naar uitgangspunten voor de toekomstige ruimtebehoefte vast te stellen.

1.3 Afbakening

In dit onderzoek richten we ons op sportdeelname en de ruimte die nodig is voor het beoefenen van sport. We laten hiermee de beweegambities (waaronder bijvoorbeeld buitenspelen, actief transport en tuinieren vallen) en beweegruimte buiten beschouwing. Wel doen we uitspraken over de verwachte ontwikkeling van het aantal sporters en sportmomenten in de openbare ruimte, maar dit vertalen we niet naar de consequenties in vierkante meters sportmogelijkheden in de openbare ruimte.

Bij de doorrekening van de scenario's rapporteren we op het niveau van COROP-gebieden¹. Dit is het niveau waarop bevolkingsprognoses naar leeftijdsgroep beschikbaar zijn, waardoor effecten van krimp en groei en van vergrijzing en ontgroening te zien zijn. De COROP-gebieden bestaan uit meerdere gemeenten, die allemaal een eigen stedelijkheid hebben. We hebben de stedelijkheid voor elk COROP-gebied bepaald door het gewogen gemiddelde van de stedelijkheidswaarden van de gemeenten te nemen.

Voor de prognose van het toekomstige aantal sporters en de toekomstige ruimtebehoefte gebruiken we leeftijd van inwoners als achtergrondkenmerk. Andere kenmerken die van invloed zijn op de sportdeelname, zoals opleidingsniveau, nemen we niet mee in de analyse. We sluiten hierbij aan bij de methode die is uitgewerkt in hoofdstuk 10 van de publicatie Sportaccommodaties in Nederland 2023 (Van der Heijden & Ruikes, 2023).

We maken gebruik van bevolkingscijfers van de inwoners tussen de 6 en 80 jaar. We onderscheiden hierbij vier leeftijdsgroepen:

- jongeren (6-17 jaar);
- jongvolwassenen (18-39 jaar);
- volwassenen (40-59 jaar);
- ouderen (60-79 jaar).

Voor de analyse van de toekomstscenario's hebben we de categorieën sporthal, fitnesscentrum, thuis, sportveld, zwembad (overdekt), openbare ruimte en

¹ Door het CBS gehanteerde indeling van Nederland in veertig regio's, gebaseerd op een kern met omringend verzorgingsgebied, uitgaande van de provinciegrenzen. Dat betekent dat de provincies Flevoland en Utrecht elk één COROP-gebied vormen, en de andere provincies uiteenvallen in meerdere COROP-gebieden.

openbare plek gebruikt. Met deze categorieën omvatten we een groot deel van het totale accommodatiegebruik, maar niet alles. Sporten zoals als bowlen, roeien, paardensport, klimsport en golf zijn bijvoorbeeld niet in de analyses meegenomen.

Leeswijzer

In hoofdstuk 2 beschrijven we de ontwikkelingen in het sportlandschap die relevant zijn voor de behoefte aan sportruimte. In hoofdstuk 3 zoomen we in op de betekenis van sport(voorzieningen) en in hoofdstuk 4 brengen we in beeld wat de implicaties zijn van de ontwikkelingen voor de toekomstige behoefte aan sportruimte. Hoofdstuk 5 vormt het afsluitende hoofdstuk, waarin we alle resultaten samenbrengen.

Sportlandschap: kentallen en ontwikkelingen

In dit hoofdstuk beschrijven we de ontwikkelingen in het sportlandschap in de afgelopen jaren. We geven een overzicht van de ontwikkeling in de ruimte voor sport, sportdeelname en accommodatiegebruik. Ook brengen we relevante contextuele ontwikkelingen in beeld die van invloed zijn op de ontwikkelingen in de sport. Daarnaast geven we enkele kentallen die het huidige sportlandschap beschrijven en relevant zijn voor duiding van de toekomstige behoefte aan sportruimte.

De (ruimtelijke) vraagstukken voor het sportaccommodatiebeleid zijn niet voor alle regio's gelijk. Zo is het in (Rand)stedelijke (groei)gebieden een grote uitdaging om het aanbod van sportaccommodaties mee te laten groeien met de toenemende behoefte aan sportaccommodaties. In landelijke (krimp)gebieden loopt het gebruik van sportaccommodaties terug door vergrijzing, vertrek van jongeren naar de steden en krimp van de bevolking. In de paragrafen beschrijven we daarom kort de situatie in stedelijke en niet-stedelijke gebieden en in krimp- en anticipeerregio's².

2.1 Sportaanbod

Kengetallen

Nederland heeft een fijnmazige en diverse sportinfrastructuur. Sportverenigingen, ondernemende sportaanbieders en de openbare ruimte bieden veel mogelijkheden om te sporten. Acht op de tien Nederlanders (77%) vinden dan ook dat er voldoende sportaccommodaties in de omgeving van hun woning zijn. Dit percentage is iets afgenomen ten opzichte van 2012-2014: toen was het 81 procent. Twee derde van de Nederlanders is (zeer) tevreden over de sport- en beweegmogelijkheden in de buurt. Dit is meer dan in 2011 (54%).

In de publicatie Sportaccommodaties in Nederland 2023 (Van der Poel & Hoekman, 2023) zijn hoofdstuk 2 en 3 volledig gewijd aan het aanbod aan sportaccommodaties. De belangrijkste kentallen zijn:

- Gemiddeld is er één sportaccommodatie per 814 inwoners, op gemiddeld minder dan 500 meter van huis.
- Gemiddeld zijn er binnen 1,6 kilometer van huis een fitness-, voetbal-, tennis- en binnensportaccommodatie (sporthal).
- In Nederland zijn gemiddeld 1,5 hockeyvelden, 16,6 tennisbanen en 12,2 voetbalvelden per 25.000 inwoners beschikbaar.

² Krimpregio: gebied in Nederland dat kampt met bevolkingsdaling. In krimpgebieden daalt de bevolking naar verwachting met 16 procent tot 2040.

Anticipeerregio: Gebied in Nederland dat in de nabije toekomst met bevolkingsdaling te maken krijgt. De verwachting is dat hier het aantal inwoners tot 2040 met 4 procent daalt.

- Bijna iedereen (99,3%) kan binnen drie kilometer een sportaccommodatie vinden. Negen op de tien inwoners vinden binnen die straal zelfs vier verschillende typen accommodaties.

Ontwikkelingen

In dezelfde publicatie worden diverse ontwikkelingen (ten opzichte van 2015) gesignaleerd.

Toegenomen zijn:

- het aantal fitnessaccommodaties;
- het gemiddelde aantal velden per voetbal- en hockeyaccommodatie;
- het aantal beachvelden, blaashallen en padellocaties;
- het aandeel kunstgras voetbalvelden: in stedelijke gemeenten zijn vier op de tien voetbalvelden kunstgrasvelden, in niet-stedelijke gemeenten twee op de tien;
- de totale oppervlakte aan sportterrein per inwone: deze is tussen 1996 en 2017³ toegenomen van 20,7 naar 21,2 hectare per 10.000 inwoners, vooral in de periode tot 2010. Van de circa 4.300 hectare sportterrein dat tussen 1996 en 2017 verloren ging, werd 28 procent na transformatie geclassificeerd als woonterrein. Tussen 1996 en 2017 kreeg ongeveer 8.900 hectare een sportterreinfunctie. 74 procent van deze terreinen was voor de transformatie naar sportterrein als agrarisch terrein geclassificeerd;
- het aantal commerciële aanbieders van yoga (KPMG Advisory N.V., 2019)⁴.

Afgenomen zijn:

- het aantal accommodaties voor hockey, binnensport (sporthallen), tennis, voetbal en zwembaden;
- de gemiddelde afstand tot sportaccommodaties (gedaald of gelijkgebleven): dit komt vooral door de groei van het aantal inwoners in de verzorgingsgebieden van de accommodaties, vooral in stedelijke gebieden;
- het gemiddelde aantal velden per tennisaccommodatie (mogelijk door de aanleg van padelbanen);
- de oppervlakte aan sportterrein per inwoner in (rand)stedelijke regio's (doordat het aantal inwoners harder is gegroeid dan het aantal hectare sportterrein)⁵.

Sportaanbod naar gebiedskenmerken

● Stedelijkheid

- In dunbevolkte gebieden zijn relatief meer, maar kleinschaliger accommodaties.

³ Op basis van het Bestand Bodemgebruik van het CBS. 2017 is het meest recente jaar. Nieuwe cijfers worden in de loop van 2024 verwacht.

⁴ Yoga is geen onderdeel van de analyse uit het rapport Sportaccommodaties in Nederland, maar wel van het onderzoek uitgevoerd door KPMG.

⁵ De oppervlakte aan sportterrein is geen goede maat voor het monitoren van ontwikkelingen in sportruimte. Een belangrijke reden daarvoor is dat het oppervlak voor twee derde wordt bepaald door (de ontwikkelingen bij) slechts twee sporten: voetbal en vooral golf.

- Overwegend geldt: hoe stedelijker een gemeente is, des te dichterbij zijn de sportaccommodaties voor de inwoners. Bij voetbal en tennis zien we dit niet, of in mindere mate.
- In stedelijke gemeenten is de bereidheid tot reizen voor een sportactiviteit lager dan in weinig stedelijke gemeenten.
- Naarmate een gemeente stedelijker is, hebben inwoners meer verschillende typen sportaccommodaties binnen 3 kilometer van hun huis. Vooral inwoners van niet-stedelijke en weinig stedelijke gemeenten hebben minder keus uit typen sportaccommodaties binnen 3 kilometer dan inwoners uit stedelijker gemeenten.

● **Krimp- en anticipeerregio's**

- In krimp- en anticipeergebieden zijn relatief veel voorzieningen ten opzichte van het aantal inwoners. Mogelijk treedt hier een na-ijleffect op: voorzieningen worden langzamer afgestoten dan de bevolking krimpt. In groeigebieden volgt het aanbod met enige vertraging de groei van de bevolking. Daarnaast spelen in krimpgebieden grotere vraagstukken rondom leefbaarheid, waarbij de instandhouding van een sportaccommodatie bij kan dragen aan een goede leefbaarheid.
- Met uitzondering van voetbal en tennis is voor alle sporten de gemiddelde afstand tot de dichtstbijzijnde accommodatie groter in de krimp- en anticipeergebieden dan in de overige gebieden. .
- Inwoners van krimp- en anticipeerregio's kunnen binnen 3 kilometer uit minder typen sportaccommodaties kiezen. In deze regio's heeft bijna iedereen één sportaccommodatie binnen 3 kilometer, maar is het aandeel inwoners met keuze uit drie of meer typen accommodaties (veel) kleiner dan in het overige deel van Nederland.

Openbare ruimte

De openbare ruimte wordt steeds meer gebruikt als locatie om te sporten of sportief te bewegen (Rauws et al., 2023). Er zijn grofweg drie typen ruimten te onderscheiden:

- verkeersinfrastructuur: deze bestaat bijvoorbeeld uit wegen, fietspaden, vaarroutes die gebruikt kunnen worden om zich te verplaatsen. Voorbeelden hiervan zijn het fietsen naar een sportpark of recreatief schaatsen op een kanaal;
- ruimte geschikt voor sportief-recreatief medegebruik: hierbij kan het gaan om het gebruik van algemene verkeersinfrastructuur, maar ook om meren, bossen, stranden en agrarische gebieden die een andere hoofdbestemming hebben maar, al dan niet deels of tijdelijk, opengesteld worden voor sportief-recreatief medegebruik. Voorbeelden hiervan zijn paardijroutes door een bos of surfen op een meer;
- specifiek sportief-recreatieve ruimte: de vrij toegankelijke ruimten die een specifiek sportief-recreatieve hoofdbestemming hebben, zoals parken, plantsoenen, speelbossen en callisthenicsparken.

● Fietspaden

Nederland is een fietsland en kent een uitgebreid netwerk aan fietspaden en wegen die met de fiets toegankelijk zijn. In het totaal ligt er in Nederland ongeveer 153.000 kilometer aan fietspaden en per fiets toegankelijke wegen. In 2019 was dat nog ongeveer 151.000 kilometer. De Nederlandse fietsinfrastructuur bevindt zich vooral in bebouwd gebied met weinig groen (28%) en langs akkers en weilanden (22%). In de natuur bevinden zich relatief de minste wegen om over te fietsen.

Naar verhouding zijn de meeste kilometers aan fietsinfrastructuur te vinden in de dunner bevolkte provincies. De dichtstbevolkte provincies, Zuid-Holland, Noord-Holland en Utrecht, hebben relatief het minst grote fietsnetwerk.

● Wandelpaden

In totaal ligt in Nederland ruim 12.000 kilometer aan recreatieve wandelpaden, waarvan ruim de helft Lange-Afstand-Wandelpaden (LAW's) betreft. Dit zijn wandelpaden van minimaal 150 kilometer. Het aantal kilometer wandelpad is tussen 2020 en 2023 gestegen met 800 kilometer. Er zijn geen data bekend over het aantal kilometer stoep of bewandelbare weg in Nederland.

● Open sportparken

Een open sportpark is een sportpark dat in meer of mindere mate is geïntegreerd in de (openbare) ruimte en dat meer is dan alleen een plek voor verenigingen en hun leden om sport te beoefenen (Van Holsteijn & Scholte, 2022).

In 2019 gaf iets minder dan de helft van de Nederlandse gemeenten (48%) aan dat ten minste één gemeentelijk sportpark vrij toegankelijk was voor iedereen en dat mensen hierbij gebruik konden maken van de aanwezige voorzieningen op het sportpark. In 2022 was dit in 69 procent van de gemeenten het geval. (Zeer) sterk stedelijke gemeenten hebben vaker minstens één vrij toegankelijk sportpark dan minder stedelijke gemeenten.

2.2 Sportdeelname

Wekelijkse sporters

In Nederland is de wekelijkse sportdeelname van de bevolking van 6 jaar en ouder redelijk stabiel gebleven het afgelopen decennium.⁶ In 2020 is de wekelijkse sportdeelname iets gezakt, maar in 2022 was die weer hersteld naar 61 procent. Het is aannemelijk dat de daling in 2020 voortkwam uit de coronacrisis en de beperkende maatregelen voor de sport destijds (SCP/CBS, 2012-2018; CBS/Mulier Instituut, 2020-2022).

Over het algemeen sporten kinderen en jongeren meer dan volwassenen. Wel neemt de sportdeelname onder kinderen de laatste jaren licht af. In de leeftijdsgroep 55+ is de sportdeelname juist licht gestegen.

⁶ Het aandeel van de bevolking dat ten minste veertig keer heeft gesport in de afgelopen twaalf maanden.

● Meest beoefende sport

In 2023 was fitness/conditietraining de meest beoefende sport door wekelijkse sporters van 4 jaar en ouder. Ongeveer een kwart van de beoefende sporten door wekelijkse sporters was fitness/conditietraining. Groepslessen zijn hierin niet meegenomen. Deze vormen een aparte categorie en stonden in 2023 op de 16de plek (RIVM, 2023).

De top drie (fitness/conditietraining, hardlopen en voetbal) komt overeen met eerdere jaren (RIVM, 2023).

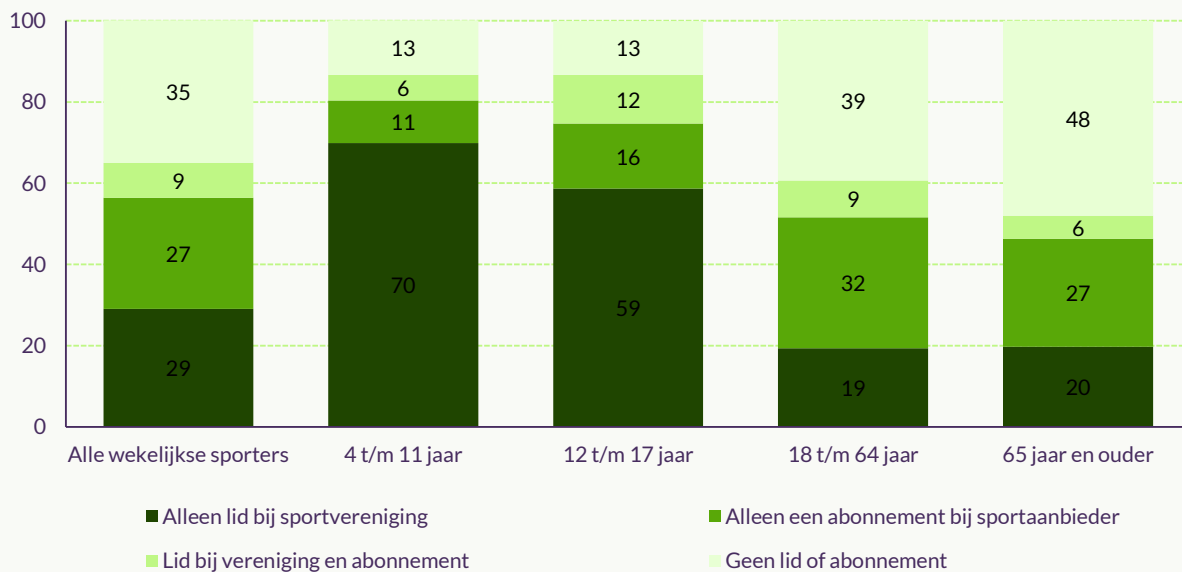
● Sportverband

In 2023 had twee derde van de wekelijkse sporters een lidmaatschap bij een sportvereniging en/of een abonnement bij een sportaanbieder (65%) (figuur 2.1). Dit neemt af met de leeftijd. Wekelijks sportende kinderen en jongeren zijn voornamelijk lid van een sportvereniging (70% en 59%). Wekelijks sportende volwassenen en ouderen hebben vaker een abonnement bij een sportaanbieder (32% en 27%).

Figuur 2.1

Lidmaatschap en/of abonnement in 2023

(procenten van wekelijkse sporters 4 jaar en ouder)

Bron: Gezondheidsenquête/Leefstijlmonitor. CBS (Centraal Bureau voor de Statistiek) i.s.m. het RIVM (Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu) (2014-2023) en Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen 2020 GGD'en, CBS en RIVM. Via <https://www.sportenbewegenincijfers.nl/kernindicatoren/sportdeelname-wekelijks>.

In 2022 sportten mensen van 6 jaar en ouder die minstens twaalf keer per jaar sportten (de maandelijkse sporters) het vaakst alleen en ongeorganiseerd (64%). Daarnaast sportten mensen vaak in groepsverband⁷ (45%) of als lid van een

⁷ Zelf of door familie/vrienden georganiseerd.

sportvereniging (39%) of van een fitnesscentrum/commerciële sportaanbieder (28%). Dit is vergelijkbaar met voorgaande jaren (VTO, Sportdeelname 12 keer per jaar | Sport en bewegen in cijfers)

In paragraaf 4.2 beschrijven we, ter inleiding op de analyse van de toekomstige behoefte, de huidige sportdeelname en de ontwikkelingen hierin in meer detail.

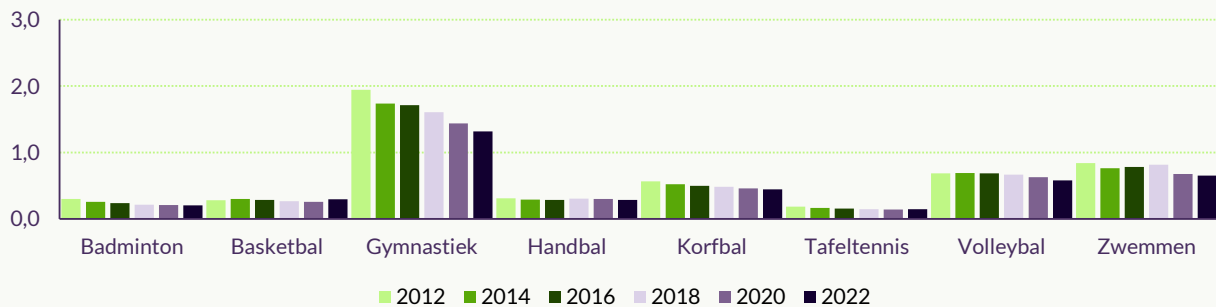
Georganiseerde sport

Sportverenigingen zijn belangrijke gebruikers van de formele sportaccommodaties in Nederland (Ruikes & Aarnink, 2023). Het totale aantal sportbondleden in Nederland is na een jarenlange afname voor het eerst weer toegenomen tussen 2021 en 2022 (NOC*NSF, 2023).⁸

Wel zien we een afname bij sporten die voornamelijk in zaalsportaccommodaties beoefend worden tussen 2012 en 2022 (figuur 2.2). Bij buitensportbonden (figuur 2.3) en bij bonden met veel activiteiten in de openbare ruimte (figuur 2.4) is een meer divers beeld te zien. We zien een lichte afname van het percentage Nederlanders dat lid is van een atletiek- of hockeyvereniging en een grotere afname bij de paardensport- en voetbalbond. Het percentage sportbondleden van golf- en tennisverenigingen nam ook lange tijd af, maar is recent weer toegenomen.

Figuur 2.2

Ontwikkeling Nederlanders dat lid is van een bij NOC*NSF aangesloten sportbond in 2012-2022, van sporten die grotendeels in een overdekte sportaccommodatie beoefend worden
(in procenten van de bevolking)

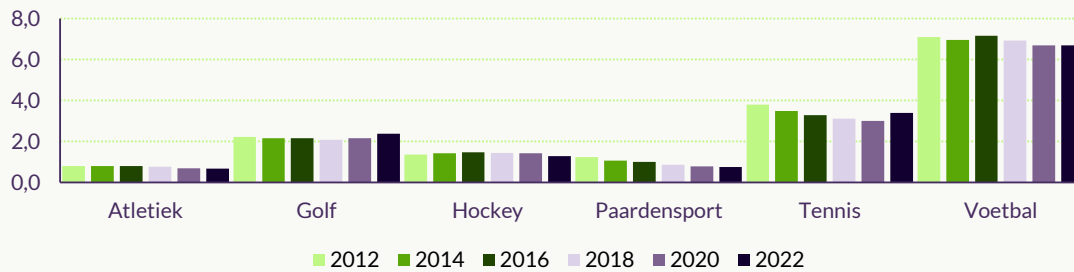
Bron: NOC*NSF, 2023. Lidmaatschappen sportbonden 2012-2022. Bewerking: Mulier Instituut.

⁸ Tijdens de afronding van dit project zijn cijfers over 2023 beschikbaar gekomen: het totale aantal bondslidmaatschappen is licht toegenomen, maar omdat de toename van de bevolking sterker is geweest, is het percentage lidmaatschappen van de bevolking van 29,4 naar 29,1 procent gedaald.

Figuur 2.3

Ontwikkeling Nederlanders dat lid is van een bij NOC*NSF aangesloten sportbond in 2012-2022, van sporten die grotendeels op een sportaccommodatie in de openlucht beoefend worden

(in procenten van de bevolking)

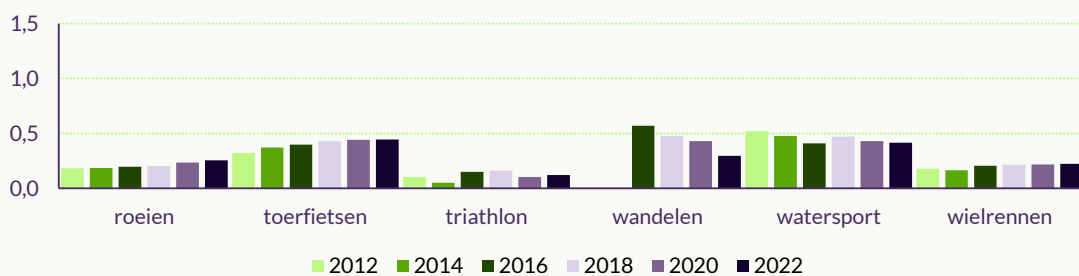

Bron: NOC*NSF, 2023. Lidmaatschappen sportbonden 2012-2022. Bewerking: Mulier Instituut.

Figuur 2.4

Ontwikkeling Nederlanders dat lid is van een bij NOC*NSF aangesloten sportbond in 2012-2022, van sporten die grotendeels in de openbare ruimte beoefend worden

(in procenten van de bevolking)

Bron: NOC*NSF, 2023. Lidmaatschappen sportbonden 2012-2022. Bewerking: Mulier Instituut.

Sportbondlidmaatschappen naar gebiedskenmerken

● Stedelijkheid

- Het ledenpercentage van gymnastiek, handbal, korfbal, paardensport, sportvissen, voetbal en volleybal is het hoogst in niet-stedelijke gebieden.
- Het aantal leden bij de basketbal- en hockeybond is het hoogst in stedelijke gebieden.
- Het ledenpercentage van de atletiek-, golf- of tennisbond is relatief het hoogst in matig stedelijke gemeenten.
- Bij de badminton-, tafeltennis- en zwembond is een minder eenduidig beeld te zien naar stedelijkheid.

● Krimp- en anticipeerregio's

- Bij de meeste sportbonden is het percentage leden lager in gemeenten in krimp- en anticipeerregio's dan in de overige regio's. Alleen het percentage gymnastiek-, sportvis-, voetbal- en volleyballeden ligt hoger in de krimp- en anticipeerregio's.

Anders georganiseerde sport⁹

Naast fitness zijn relatief nieuwe vormen van commercieel aanbod, zoals yoga, kickboksen en bootcampen, sporten die steeds populairder worden (KPMG, 2019). De laatste jaren zijn sporten als padel en klimmen/boulderen (ook) sterk in opkomst (Van der Poel & Hoekman, 2023).

Openbare ruimte

Hardlopen, fietsen, wandelen en wielrennen worden het meest als sportieve activiteit in de openbare ruimte ondernomen ([figuur 2.5](#)).

Hardlopen bereikte qua populariteit een hoogtepunt in 2013, en is daarna langzaam gaan dalen. Net als wandelen is hardlopen een toegankelijke, relatief goedkope en vrijwel overal te beoefenen sport. Ook weten ouderen de hardlooproutes in hun buurt steeds beter te vinden en te benutten. Waar in 2001 0 procent van de 65-plussers hardlopen opgaf als meest beoefende sport, was dit in 2021 4 procent (CBS & RIVM, 2022).

Fietsen is ten opzichte van begin van deze eeuw populairder geworden, hoewel de beoefening ervan sinds 2010 tamelijk stabiel lijkt te zijn. Met name de laatste jaren is fietsen vooral onder ouderen een veel beoefende sport geworden.

Wandelen doen mensen vooral om in het groen (bos, natuurgebied, park) te zijn, om fit/gezond te blijven of te worden, en ter ontspanning (Wandelnet, 2021). Nederlanders maken vooral ommetjes (84%); ongeveer 30 procent wandelt weleens 10 kilometer of meer (Wandelnet, 2021). Het is met name onder ouderen een populaire sport (CBS & RIVM, 2022).

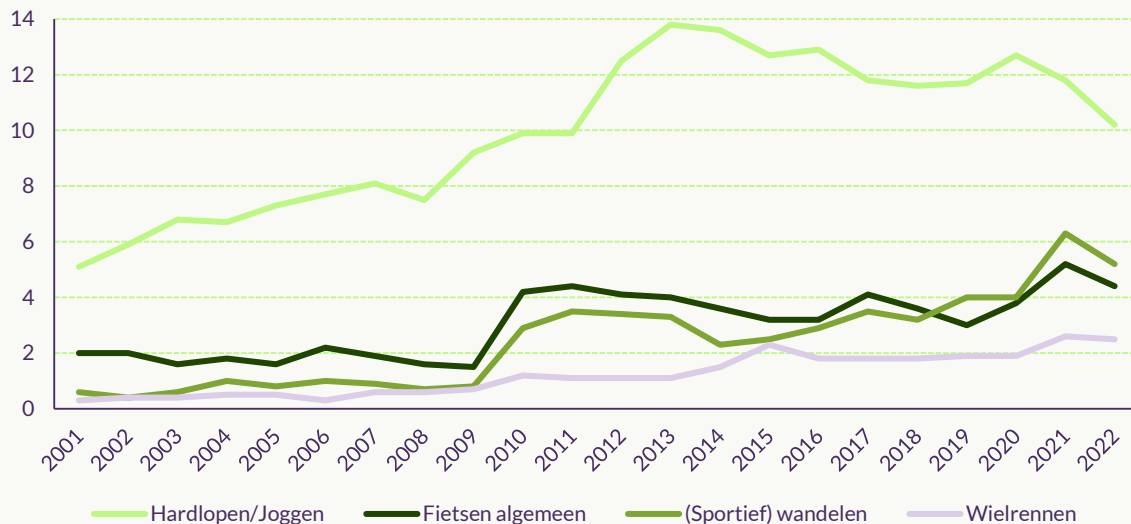
De populariteit van wielrennen is toegenomen. De individuele vrijheid en de mogelijkheid om de sport vrijwel overal te beoefenen spelen hierbij waarschijnlijk een rol. Waar eerst vooral jongeren aan wielrennen deden, doen nu vooral volwassenen dit (CBS & RIVM, 2022; NTFU, 2023)

⁹ Anders georganiseerde sport is georganiseerd sportaanbod buiten de sportverenigingen. Het kan worden aangeboden via abonnementen of entreegelden bij commerciële aanbieders, zoals fitnesscentra, zwembaden of maneges.

Figuur 2.5

Aandeel beoefening van meest populaire sporten in de openbare ruimte onder Nederlanders (≥ 12 jaar) in de jaren 2001 t/m 2022

(in procenten)

Bron: CBS & RIVM, Gezondheidsenquête/Leefstijlmonitor, 2001 t/m 2022. Bewerking: Mulier Instituut.

NB: In het statistiekjaar 2020 werd de waarneming voor de Gezondheidsenquête verstoord door de coronacrisis. Dit geldt ook voor het jaar 2021.

2.3 Accommodatiegebruik

Bij het accommodatiegebruik zien we grote verschillen tussen de leeftijdsgroepen ([figuur 2.6](#)). Sporthallen, sportvelden en zwembaden worden voornamelijk gebruikt door jongeren van 6-17 jaar. Daarnaast valt op dat fitnesscentra het meest bezocht worden door jongvolwassenen. De openbare ruimte wordt door veel wekelijkse sporters gebruikt, maar relatief weinig door jongere wekelijkse sporters.

Accommodatiegebruik

In de Vrijetijdsomnibus (VTO) is respondenten gevraagd om aan te geven op welke locatie zij hun sport (drie meest beoefende sporten) hebben beoefend.

Antwoordmogelijkheden zijn:

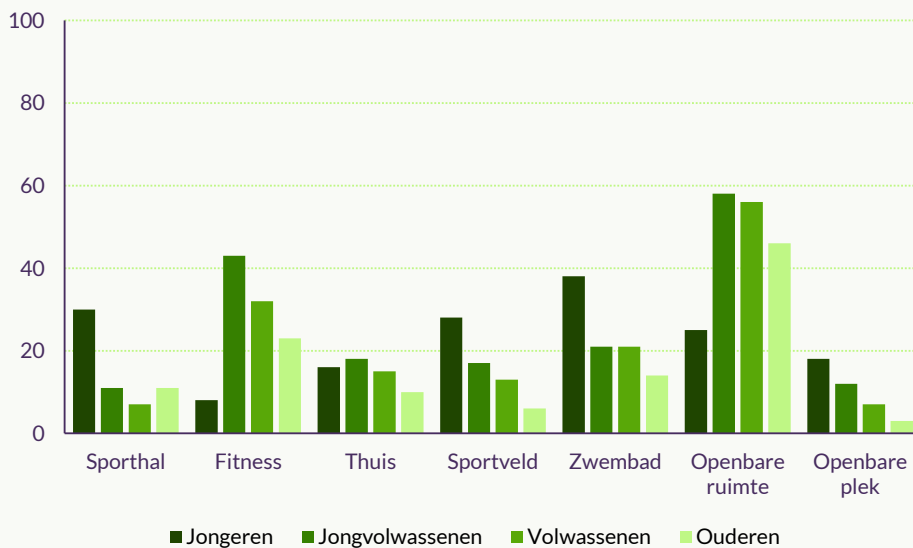
- In een overdekte sportaccommodatie, zoals een sporthal, gymzaal, zwembad of fitnesscentrum
- In een andere overdekte accommodatie, zoals een buurthuis, wijkgebouw of kantine
- Op een sportaccommodatie in de open lucht, zoals een sportveld, tennisbaan of openluchtzwembad
- Op een openbare plek, zoals een pleintje, trapveldje of hangplek
- Op de openbare weg of in de natuur, zoals een park, bos, strand of meer
- Thuis of in de tuin
- Ergens anders, namelijk ...

De eerste en de derde antwoordcategorie hebben wij uitgesplitst aan de hand van de ingevulde sport, naar fitnesscentrum, sporthal/gymzaal, zwembad, sportveld (inclusief tennisbanen), openluchtzwembad of overige accommodatie. Voorbeeld: als iemand voor de sport badminton aangaf dit in een overdekte sportaccommodatie te doen, hebben we de locatie gecodeerd naar 'sporthal/gymzaal'. Gaf iemand voor voetbal een sportaccommodatie in de open lucht aan, dan is dit 'sportveld' geworden.

Sporten die onder 'overige accommodatie' zijn geschaard, zijn bijvoorbeeld bowlen, roeien, paardensport, klimsport en golf.

Voor de analyse hebben we de categorieën sporthal, fitnesscentrum, thuis, sportveld, zwembad (overdekt), openbare ruimte en openbare plek gebruikt.

Figuur 2.6
Accommodatiegebruik wekelijkse sporters naar leeftijdsgroep
 (in procenten van sporters die 40 tot 79 keer per jaar sporten)

Bron: Vrijtijdsomnibus (VTO) 2022. Bewerking: Mulier Instituut.

In paragraaf 4.3 beschrijven we, ter inleiding op de analyse van de toekomstige behoefte, het huidige accommodatiegebruik en de ontwikkelingen hierin in meer detail.

Druk op sportaccommodaties

Om de toekomstige behoefte aan sportaccommodaties te kunnen duiden is inzicht nodig in de huidige druk op sportaccommodaties en de verschillen daarin tussen regio's.

● Buitensport

Voor de buitensport hanteren we de velddruk¹⁰ als indicatie voor de druk op de sportvelden. De velddruk houdt alleen rekening met het aantal leden bij de bond en niet met gebruik van velden door andere partijen/leden (zoals bewegingsonderwijs, voetbalscholen of de allerjongste jeugdleden van een vereniging).

- Er zijn gemiddeld 210 hockeyers (leden van de KNHB) per hockeyveld.
- Er zijn gemiddeld 51 tennissers (leden van KNLTB) per tennisbaan.
- Er zijn gemiddeld 137 voetballers (leden van KNVB) per voetbalveld.

In de analyse voor de toekomstige behoefte (hoofdstuk 4) geven we aan in of we verwachten dat de huidige accommodatiedruk gaat toe- of afnemen. We gaan daarbij niet in op huidige velddruk in de verschillende gebieden.

● Binnensport

Voor de binnensport gebruiken we bezettingscijfers van gemeentelijke binnensportaccommodaties als indicatie voor de druk. De bezetting varieert over het jaar en over een week sterk ([figuur 2.7](#) en [figuur 2.8](#)). De (overall) bezetting van de niet-gemeentelijke accommodaties (vaak ook commerciële aanbieders) is niet bekend.

○ Jaargebruik

- Gemeentelijke sporthallen:
 - Gemiddeld circa 2.000 uur per jaar gebruikt.
 - 60 procent van de tijd ingezet voor sport, 40 procent voor bewegingsonderwijs.
 - Sporthallen lenen zich beter voor meer takken en vormen van sportbeoefening dan sport- en gymzalen.
- Gemeentelijke sportzalen:
 - Gemiddeld circa 1.800 uur per jaar gebruikt.
 - 53 procent van de tijd ingezet voor sport, 47 procent voor bewegingsonderwijs.
- Gemeentelijke gymzalen:
 - Gemiddeld circa 1.600 uur per jaar gebruikt.
 - 47 procent van de tijd ingezet voor sport, 53 procent voor bewegingsonderwijs.

¹⁰ Aantal inwoners uit de gemeente dat bij de bond is ingeschreven gedeeld door het aantal velden in de gemeente.

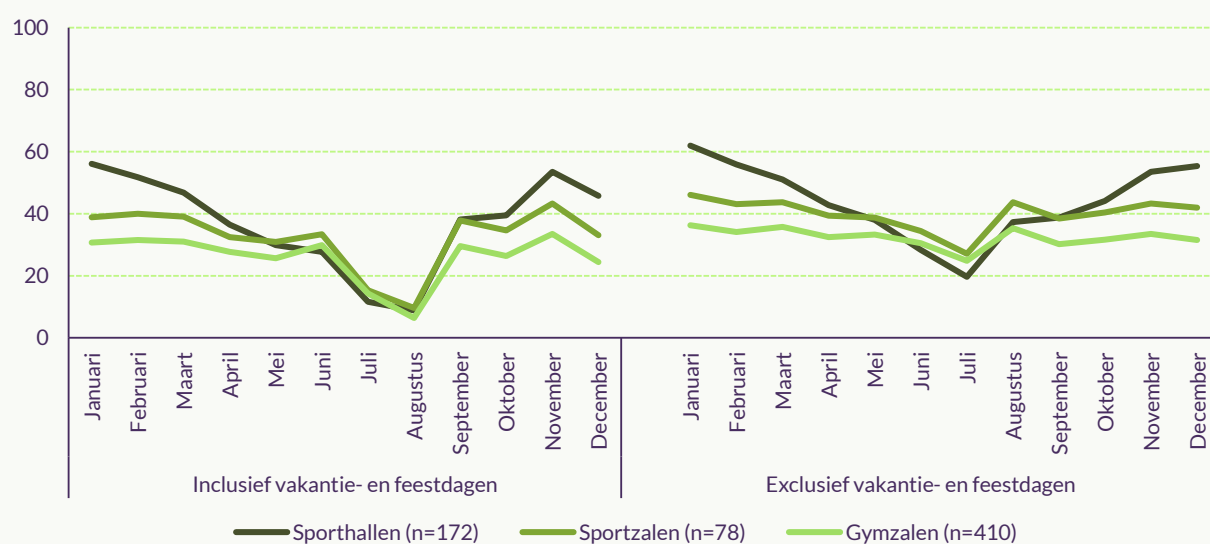
○ Bezigging

- De bezettingsgraad tussen 8:00 en 16:00 uur in de binnensportaccommodaties ligt tussen de 50 en 60 procent. Er zit weinig verschil tussen het reguliere seizoen en winterseizoen en tussen de verschillende typen binnensportaccommodaties.
- De gemiddelde bezettingsgraad van sporthallen in het winterseizoen ligt tussen 18:00 en 22:00 uur boven de 80 procent. Vaak zitten de knelpunten in de bezetting van de binnensportaccommodaties in deze piekuren.
- Het meeste weekendgebruik in de sporthallen, zowel op zaterdag als zondag, vindt plaats tussen 09:00 en 19:00 uur. Sportzalen en gymzalen worden ten opzichte van sporthallen beduidend minder gebruikt in het weekend.

Figuur 2.7

Gemiddelde bezetting gemeentelijke binnensportaccommodaties naar type en maand

(in procenten)

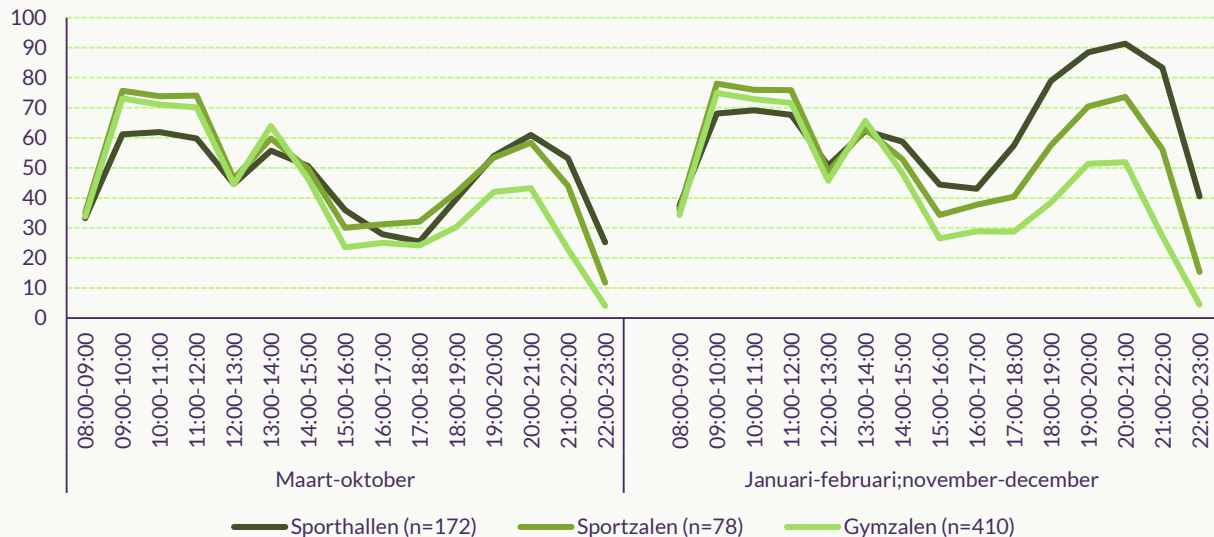

Bron: door gemeenten aangeleverde verhuuroverzichten (2016-2020). Bewerking: Mulier Instituut.

Figuur 2.8

Gemiddelde bezetting gemeentelijke binnensportaccommodaties naar uur en periode

(in procenten, feest- en vakantiedagen buiten beschouwing gelaten)

Bron: door gemeenten aangeleverde verhuuroverzichten (2016-2020). Bewerking: Mulier Instituut.

Druk op sportaccommodaties naar gebiedskenmerken

● **Stedelijkheid**

Velddruk:

- De velddruk van hockeyvelden loopt op bij toenemende stedelijkheid. Uitzondering is de velddruk in niet-stedelijke gemeenten.
- De baandruk bij tennis loopt op bij toenemende stedelijkheid.
- De velddruk van voetbalvelden in stedelijke gemeenten is hoger dan in niet-stedelijke gemeenten. Het lagere aantal velden in de stedelijke gemeenten wordt deels gecompenseerd door het hoge percentage kunstgrasvelden.

Bezetting:

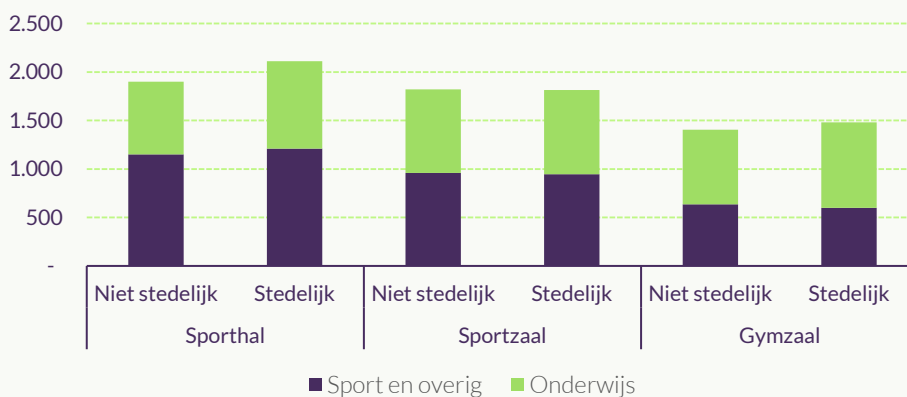
- In stedelijke gemeenten worden sporthallen gemiddeld 200 uur per jaar meer gebruikt (**figuur 2.9**).
- Sporthallen in stedelijke gemeenten worden over het algemeen (in aantal uren) meer gebruikt door scholen dan sporthallen in niet-stedelijke gemeenten (**figuur 2.9**).
- Sporthallen in stedelijke gemeenten worden doordeweeks overdag meer gebruikt dan sporthallen in niet-stedelijke gemeenten.
- De bezettingsgraad in de sporthallen en gymzalen op zaterdag is vergelijkbaar voor stedelijke en niet-stedelijke gebieden.

- Op zondag is de bezettingsgraad in stedelijke gebieden in alle binnensportaccommodaties hoger dan in niet-stedelijke gebieden.
- De bezetting overdag (08:00-16:00 uur) in sportzalen is hoger in stedelijke gemeenten. In de bezetting van sportzalen in de avonduren zien we geen verschillen tussen stedelijke en niet-stedelijke gemeenten.
- De bezetting overdag (08:00-16:00 uur) in gymzalen is hoger in stedelijke gemeenten. Dit komt voornamelijk doordat het onderwijsgebruik in gymzalen in stedelijke gemeenten over het algemeen hoger is.
- De avondbezetting is hoger in gymzalen in niet-stedelijke gemeenten dan in stedelijke gemeenten.
- De bezettingsgraad van de sportzalen op zaterdag in niet-stedelijke gemeenten is hoger dan in stedelijke gemeenten.

Figuur 2.9

Gemiddelde jaargebruik gemeentelijke sporthallen, sportzalen en gymzalen naar doeleinde, naar stedelijkheid

(in aantal uren)

Bron: door gemeenten aangeleverde verhuuroverzichten (2016-2023). Bewerking: Mulier Instituut

● Krimp- en anticiperregio's

- In krimp- en anticiperregio's is over het algemeen het aantal velden en het ledenpercentage, maar ook de velddruk lager.
- De baandruk voor tennis in anticiper- en krimpregio's is circa de helft van die in de overige gebieden.
- In krimp- en anticiperregio's is het aantal voetbalvelden per 25.000 inwoners hoog en de velddruk laag.

Openbare ruimte

De openbare ruimte als plek om te sporten en te bewegen is in de afgelopen jaren populairder geworden. Deze ontwikkeling bereikte tijdens de coronapandemie een hoogtepunt: 57 procent van de Nederlanders van 12 jaar en ouder sportte toen (weleens) in de openbare ruimte.

Het gebruik van de openbare ruimte door sporters is divers, en de druk daarmee ook. De toenemende druk op de openbare ruimte leidt ook tot uitdagingen, bijvoorbeeld in relatie tot buurtbewoners, natuur en andere gebruikers.

● **Open sportparken**

Het merendeel van de gemeenten (70%) die zicht hebben op het gebruik van de open sportparken binnen de gemeente, geeft aan dat de sportparken daadwerkelijk (heel) vaak gebruikt worden door inwoners buiten verenigingsverband.

Een groot deel van de gemeenten ervaart wel negatieve neveneffecten van het openstellen van de sportparken. Onder andere het achterlaten van afval en vandalisme noemt ruim 80 procent van de gemeenten als negatief waargenomen effect bij het gebruik van open sportparken (Van der Poel & Hoekman, 2023).

● **Fietspaden**

De drukte en samenstelling van het verkeer op het fietspad verandert. In veel steden loopt het fietsgebruik steeds verder op, en dat zal door de stedelijke verdichting en de groei van de steden alsmaar toenemen. Buiten de bebouwde kom leiden ontwikkelingen zoals de ontwikkeling van doorfietsroutes en de toename van recreatief fietsverkeer ook tot dikkere fietspaden (Platform Veilig Fietsen - Fietsberaad).

De toename van drukte en diversiteit van fietsverkeer kan bijvoorbeeld leiden tot gevaarlijke situaties, vermindering van fietsplezier of vermijding van fietsgebruik en/of fietsroutes.

● **(Geluids)overlast voor omwonenden**

Openbare sportplekken zoals basketbalveldjes, Cruyff Courts en skateparken worden veel gebruikt en kunnen (geluids)overlast geven voor buurtbewoners. Zowel door gedrag van gebruikers als door het gebruik zelf (bijvoorbeeld het geluid van een bal op omheining).

● **Spanningsveld sport(eventen) en natuur**

Het gebruik van natuurgebieden voor sportieve activiteiten (zoals mountainbiken, wandelen, fietsen, kitesurfen) kan leiden tot verlies van biodiversiteit en verstoring van ecosystemen en habitats. Zonerings (in tijd en ruimte) en spreiding van drukte over gebieden worden ingezet om sporten in de natuur mogelijk te maken.

Ook sportevenementen in de openbare ruimte ervaren vaak een spanningsveld met de omgeving. Dit jaar was dit nog aan de orde bij het NK Wielrennen, dat door kwetsbare natuur ging (zie kader).

NK Wielrennen

Maurice Leeser, directeur-bestuurder van de KNWU: 'Dit NK Wielrennen moet de toon zetten voor duurzame wielerevenementen in de toekomst. Het parcours staat garant voor een mooie titelstrijd en stelt ons in de gelegenheid om gezamenlijk aandacht te vragen voor de kwetsbaarheid van de natuur. Na zorgvuldige gesprekken trekken gemeenten, KNWU en Natuurmonumenten gezamenlijk op in de aanpak van de maatschappelijke opgaven op het gebied van (top)sport en bewegen, het behoud van biodiversiteit in de regio en het goedhouden van de natuur. We doen er samen alles aan om rekening te houden met de belangen van de natuur en haar belangenorganisaties. Want (top)sportevenementen in de natuur zijn essentieel voor een gezond lichaam en een gezonde geest in de gezonde natuur, zo stimuleren we mensen meer gebruik te maken van de fiets. We gaan hier een prachtig evenement met veel waardevolle side-events van maken dat hopelijk als blauwdruk dient voor andere sportevenementen in de natuur.'

Bron: Groenste NK Wielrennen ooit - KNWU - KNWU

2.4 Contextuele ontwikkelingen

Woningbouwopgave en bevolkingstoename

De komende jaren is er een enorme woningbouwopgave en neemt het aantal inwoners (landelijk) toe. Deze ontwikkelingen verhogen de druk op de voorzieningen. Niet alleen de vraag naar sportvoorzieningen stijgt, ook de druk op zorg-, welzijns- en cultuurvoorzieningen en scholen neemt toe. De ruimte is beperkt, wat betekent dat er naar creatieve oplossingen gezocht moet worden om een gewenst voorzieningenniveau te behouden in de toekomst.

Vergrijzing

Het aantal inwoners neemt de komende jaren niet alleen toe, maar vergrijst ook. Dit brengt extra uitdagingen met zich mee op het vlak van zorg en vitaliteit. De totale zorgbehoefte neemt naar verwachting toe, terwijl er minder verzorgend personeel beschikbaar is. Om dit probleem te verhelpen wordt ingezet op het bevorderen van de vitaliteit en zelfredzaamheid van ouderen. Hierin speelt het stimuleren van sporten en/of bewegen (nu al) een grote rol.

Sport en bewegen als middel

Sport en bewegen wordt gebruikt als middel om andere doelgroepen te bereiken, te betrekken en gezonder te maken. Vaak wordt er ingezet op jongeren en inwoners uit achterstandswijken.

Sport en bewegen kan mensen van verschillende achtergronden bij elkaar brengen, wat de sociale interactie en cohesie binnen de wijk of gemeente kan vergroten. Door het organiseren van bijvoorbeeld groepslessen, evenementen, wandelgroepen of bedrijfscompetities kunnen mensen nieuwe sociale verbindingen aangaan en eenzaamheid tegengaan.

Daarnaast kan de vitaliteit van de oudere inwoners worden verbeterd door in te zetten op preventie en voldoende beweging. Een sportaccommodatie kan een centrale plek zijn waar deze beweegactiviteiten plaatsvinden.

Veranderende sportvraag

De manier waarop mensen sporten, verandert continu. Enerzijds komt dit doordat traditionele sporters meer gebruik willen maken van de velden, banen, hallen of zalen. Anderzijds worden alternatieven voor traditionele sport en beweegvormen steeds populairder, zoals yoga, kleinschalige beweeggroepen en padel.

Deze ontwikkelingen zorgen voor een toenemende druk op sport- en beweegvoorzieningen en vraagt om multi-inzetbare ruimten die kunnen meebewegen met de veranderende sportvraag. Maar het is niet altijd makkelijk om flexibel en adaptief te blijven om aan deze veranderende behoeften te voldoen.

Groeiende aandacht voor toegankelijkheid voor iedereen

Sportaccommodaties moeten, net als alle publieke gebouwen, toegankelijk zijn voor iedereen. In het Nationaal Sportakkoord II wordt over een toegankelijke sportsector gesproken als 'een sector waarin iedereen die mee wil doen daadwerkelijk mee kan doen en waarin sprake is van kansengelijkheid in en door sport- en beweegdeelname'. Iedereen kan zonder obstakels bij een bestemming komen, er toegang toe krijgen en er (op een prettige manier) verblijven en activiteiten doen.

Bij deze laatste toevoeging gaat het specifiek om de ervaringen die mensen hebben als ze eenmaal op hun bestemming zijn. Toegankelijke plekken zijn plekken waar mensen niet alleen kunnen komen, maar waar zij ook graag willen komen en zijn, net als ieder ander.

Individualisering

Individualisering in de maatschappij vraagt om een verhoogde flexibiliteit en diversiteit in het sportaanbod. Mensen vragen om meer keuzevrijheid en flexibiliteit in het hun sport- en beweegopties. Ruimtes kunnen idealiter eenvoudig voor verschillend aanbod worden ingericht, door bijvoorbeeld tussenwanden, led-belijning en verschillende verlichting. Ook flexibele (online) roosters en geautomatiseerde toegang bieden hiervoor kansen. In de verkennende studie naar de betekenis van de individualiserende samenleving voor de sport wordt hier uitgebreid op ingegaan (Van der Poel, 2024).

Toenemende aandacht voor een leven lang bewegen

Een leven lang bewegen impliceert het bevorderen van fysieke activiteit gedurende alle levensfasen, van de jongste (0-4-jarigen) tot en met de oudste leeftijdsgroepen (80+). Verschillende leeftijdsgroepen vragen om divers sport- en beweegaanbod, diverse openingstijden en diverse faciliteiten.

Betekenis van sport en sportvoorzieningen

In dit hoofdstuk beschrijven we de betekenis van sport en sportvoorzieningen, zowel in beleid als maatschappelijk. We maken hierbij inzichtelijk welke rol sport heeft in het ruimtelijk domein.

3.1 De rol van sport(voorzieningen) in beleid

Gemeenten rekenen het tot hun verantwoordelijkheid om sportbeoefening te faciliteren, ook al is er geen wettelijk kader dat dit verplicht. In beginsel doen ze dit vanuit de gedachte van marktfalen en het sociaal-maatschappelijke belang van sport (Hoekman, 2018). Sportaccommodaties zijn het belangrijkste instrument dat de overheid inzet om sportbeoefening te faciliteren (Van der Poel & Hoekman, 2023).

Met de decentralisatiegolf hebben gemeenten niet alleen veel taken in het sociaal domein erbij gekregen, maar ook een bezuinigingstaak. De bestemming van de gemeentelijke begroting ligt grotendeels vast. Wanneer bezuinigd moet worden, gaat de blik snel richting beleidsterreinen waar gemeenten geen wettelijk vastgelegde taak hebben, zoals de openbare ruimte, armoedebestrijding en sport en bewegen. Mede daarom pleit de NLsportraad ervoor om sport een publieke voorziening te maken en de verantwoordelijkheid van Rijk, provincies en gemeenten vast te leggen in een sportwet.

Waar in de jaren zestig en zeventig van de vorige eeuw een bouw golf van gemeentelijke sportaccommodaties plaatsvond, richt het gemeentelijke sportaccommodatiebeleid zich tegenwoordig veelal op het beter benutten van de bestaande infrastructuur (Van der Poel & Hoekman, 2023).

Om de bestaande infrastructuur beter te laten renderen staat multifunctionaliteit en meervoudig gebruik hoog op de gemeentelijke agenda (Hoogendam et al., 2021). Steeds meer sportparken worden opengesteld of er worden vrij toegankelijke voorzieningen toegevoegd (calisthenics, survivalparcours). In sporthallen zien we steeds vaker dat modules worden toegevoegd (urban sports-elementen, gamification). Gemeenten introduceren flexibele exploitatiemodellen (uurtarieven) voor sportvelden, waardoor ze beter kunnen sturen op mede-/deelgebruik van de velden.

Sportbonden nemen hun verantwoordelijkheid in de landelijke ambitie om de benutting van de sportaccommodaties te verhogen door bijvoorbeeld flexibele speeldagen te introduceren, doordeweekse competitie te stimuleren of normen en planningsregels aan te passen (Hoekman & Schadenberg, 2023).

Het Platform Ondernemende Sportaanbieders (POS) ziet het belang van samenwerking op lokaal niveau. Daarom zijn en worden lokale POS-kantoren opgericht die lokale netwerken vormen en fungeren als aanspreekpunt voor gemeenten om de ondernemende sportaanbieders in de lokale plannen te betrekken. Binnen deze netwerken wordt, met alle relevante partijen, bekeken welke maatschappelijke uitdagingen er binnen de gemeente spelen en hoe de ondernemende sportaanbieder hier een rol in kan spelen.

3.2 Omgevingswet

Op 1 januari 2024 is de Omgevingswet in werking getreden. Daarin is de verplichting opgenomen om op Rijks-, provinciaal en gemeentelijk niveau een omgevingsvisie vast te stellen. De overheid wil met deze wet de regels voor ruimtelijke ontwikkeling vereenvoudigen.

In de Nationale Omgevingsvisie (NOVI) wordt nadrukkelijk benoemd dat gemeenten een gezonde en veilige leefomgeving moeten nastreven. Dit biedt gemeenten kansen om sport en bewegen een plek te geven in de omgevingsvisies, wat ook een ambitie is vanuit het Nationaal Sportakkoord (Hoekman et al., 2022).

Sportaccommodaties zijn meestal geen onderdeel van de openbare ruimte, maar maken wel degelijk deel uit van een beweegvriendelijke en een gezonde leefomgeving. In een analyse van het Mulier Instituut (Rauws & Noordzij, 2023) naar toen opgestelde gemeentelijke omgevingsvisies kwam naar voren dat gemeenten in hun omgevingsvisie niet veel tekst wijden aan sportvoorzieningen en sportaccommodaties (14 september 2022; 116 omgevingsvisies):

- Ongeveer een derde van de omgevingsvisies gaat nadrukkelijk in op het creëren van een beweegvriendelijke leefomgeving; de overige visies houden het bij ambities in grote lijnen of zijn zeer beknopt. Gemeenten met een uitgebreide visie leggen vaak het verband met preventieve gezondheidszorg en een gezonde leefstijl.
- Gemeenten relateren sporten en bewegen aan natuur, recreatie, (sport) voorzieningen, stedelijke verdichting en een goede wandel- en fietsinfrastructuur. Gemeenten benaderen sporten en bewegen in de openbare ruimte dus veelal in samenhang met andere beleidsvelden en dus integraal.
- Circa 15 procent van de gemeenten heeft een beknoptere, minder integrale visie op sport en bewegen. In hun visies gaat het bijvoorbeeld over voorzien in voldoende wandel- en fiets paden, of om toelichten wat er al aan sport- en beweegvoorzieningen is in de gemeente. Deze gemeenten hebben in veel gevallen een uitgebreidere uitwerking op thema's over sport en en bewegen opgenomen in apart beleid.
- Sommige gemeenten noemen in tijdens of na de coronapandemie opgestelde omgevingsvisies de coronapandemie als extra argument voor hun ambitie om de openbare ruimte beweegvriendelijker te maken. Of ze noemen de coronacrisis als een oorzaak van of katalysator voor de toegenomen interesse in de openbare ruimte.

Omgevingswet

De Omgevingswet bundelt en vereenvoudigt bestaande wetten over de ruimtelijke omgeving. Een belangrijk kenmerk is integraliteit: verschillende domeinen, zoals mobiliteit, gezondheid en economie, worden in samenhang met elkaar meegenomen in toekomstig omgevingsbeleid (Rauws & Noordzij, 2023).

Het Rijk, de provincies en alle gemeenten leggen hun eigen visie op de leefomgeving vast in een omgevingsvisie. Hierin staan ambities en doelen voor de lange termijn. Een uitwerking van deze ambities en doelen leggen gemeenten vast in het omgevingsprogramma. De regels en kaders waarbinnen de gemeente handelt staan in het omgevingsplan, dat de huidige bestemmingsplannen gaat vervangen (Rauws & Noordzij, 2023).

3.3 Onderbenutting sportaccommodaties

In het Nationaal Sportakkoord II (Ministerie van VWS et al., 2022) wordt nadrukkelijk ingezet op het optimaliseren van de maatschappelijke waarde van sportvastgoed naast een kosteneffectieve exploitatie. Dit biedt namelijk ruimte om sportaccommodaties beter te benutten, zowel vanuit economisch als vanuit maatschappelijk perspectief.

De mate van gebruik van de huidige sportinfrastructuur is door de MOOI-adviesraad en de opdrachtgevers van dit programma vastgesteld als een van de *wicked problems* in de sport- en beweegsector: de onderbenutting van sportaccommodaties.

Sportaccommodaties optimaal benutten is een landelijk en blijvend aandachtspunt. In de stedelijke context gaat het vooral om de druk op de ruimte en daarmee de noodzaak om optimaal gebruik te maken van de beperkte ruimte die er veelal is voor de sport. In plattelandgebieden gaat het juist om het samenbrengen van functies binnen en buiten de sport om daarmee de sportaccommodaties beter te benutten en exploitabel te houden en de maatschappelijke waarde ervan te optimaliseren.

Daarnaast spelen landelijke ontwikkelingen als vergrijzing en individualisering mee in veranderingen in de sportvraag. Behoeften van de samenleving veranderen hiermee, ook waar het gaat om de behoefte aan sportaccommodaties.

Het beter benutten van sportaccommodaties kan beperkt worden door belemmerende wet- en regelgeving. Zo kan het bestemmingsplan beperkingen stellen aan het gebruik van sportaccommodaties door niet-sportorganisaties (zoals een kinderopvang of fysiotherapie).

De sport kent duidelijke piekmomenten in het gebruik van sportaccommodaties (zie bijvoorbeeld [figuur 2.7](#) en [figuur 2.8](#)). Maar ook binnen een gemeente zijn vaak

duidelijke verschillen te zien in het gebruik van verschillende sportaccommodaties. Niet iedereen gebruikt de dichtstbijzijnde accommodatie: iemand kiest wat bij hem of haar past. Het is de combinatie van hardware, orgware en software die maakt dat de ene sportaccommodatie meer wordt gebruikt dan de andere.

3.4 Integrale aanpak brede SPUK

Met verschillende akkoorden wil de Rijksoverheid sport en bewegen een vanzelfsprekend onderdeel maken van het dagelijks leven van iedere Nederlander. Middelen voor deze akkoorden zijn ondergebracht in één brede specifieke uitkering: de Brede SPUK. Als voorwaarde hiervoor moesten gemeenten integrale plannen van aanpak schrijven voor de doelen in de verschillende akkoorden, waaronder het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA).

De rol van sport en bewegen in de plannen van gemeenten voor het GALA verschilt sterk. Sommige gemeenten koppelen het aan veel thema's en beschrijven hun inzet concreet, andere doen dat minder.

Twee op de drie gemeenten beschrijven sport en bewegen herhaaldelijk in relatie tot de fysieke leefomgeving. Een schone en veilige openbare ruimte nodigt volgens gemeenten uit tot bewegen. Door toegankelijke en beweegvriendelijke speel- en beweegvoorzieningen (voor jong en oud) willen zij sport en bewegen laagdrempelig en aantrekkelijk maken voor inwoners. Voorbeelden hiervan zijn beweegparken, een verbeterde fietsinfrastructuur en urban sports areas.

3.5 Sociaaleconomische waarde van sport en bewegen

Om de waarde van sport en bewegen uit te leggen, kunnen we het Human Capital Model gebruiken (Van der Pal et al., 2021). Hierin staan tachtig verschillende effecten op het gebied van sport en bewegen. Dit model is in 2013 ontwikkeld door Richard Bailey en medeonderzoekers. Op basis van een literatuurstudie hebben zij de effecten van sport en bewegen verdeeld in zes verschillende waarden:

- Fysieke waarde: deze waarde beschrijft de effecten van sport en bewegen op onze gezondheid. Sport en bewegen verkleint het risico op bepaalde ziektes en aandoeningen. Daarnaast worden botten en spieren sterker.
- Emotionele waarde: sport en bewegen beïnvloedt de mentale gezondheid. Sport en bewegen kan zorgen voor plezier en minder stress. Ook depressie en angstklachten kunnen verminderd worden door sport en bewegen, mits dit in een veilige omgeving gebeurt.
- Persoonlijke waarde: sport en bewegen is een manier om verschillende vaardigheden aan te leren, zoals discipline, sportiviteit en het stellen van doelen. Hierbij is een veilige omgeving en de nadruk leggen op deze vaardigheden van belang.
- Sociale waarde: deze waarde beschrijft hoe sport en bewegen kan bijdragen aan sociale vaardigheden, een sociaal netwerk en meer maatschappelijke betrokkenheid. Een voorwaarde is dan wel dat sport en bewegen voor iedereen toegankelijk moet zijn.

- Intellectuele waarde: voldoende bewegen helpt voor de concentratie en de verwerkingssnelheid van informatie. Er zijn aanwijzingen dat sport en bewegen ook het leren positief kan beïnvloeden, maar deze resultaten zijn niet eenduidig.
- Financiële waarde: al deze verschillende waarden zorgen ervoor dat iemand productiever is en minder vaak verzuimt. Daarnaast zorgt de kleinere kans op ziektes voor minder zorgkosten. Dit bespaart de samenleving veel geld.

3.6 Social Return On Investment (SROI)

Investeren in sport en bewegen levert een positief maatschappelijk rendement op. Hoe rendabel die investering is, kan worden uitgedrukt met de Social Return On Investment (SROI), dat de impact laat zien van alle in sport en bewegen geïnvesteerde euro's samen.

Het cijfer zegt niet welke individueel geïnvesteerde euro rendeert, maar schetst een totaalplaatje van de waarde van sport en bewegen. Daarmee is de SROI voor de belastingbetaler een verantwoording van de bestede middelen, overtuigt deze politici en bestuurders dat investeren in sport en bewegen loont en geeft deze de bevolking en het bedrijfsleven de bevestiging dat ze hun geld op een zinvolle manier besteden.

De SROI van sport en bewegen in Nederland wordt geschat op 2,76. De maatschappelijke opbrengsten zijn dus 2,76 keer zo hoog als de kosten en er is sprake van maatschappelijke meerwaarde (Rebel & Mulier Instituut, 2024).

De SROI van 2,76 betekent niet dat als er nu één euro extra in het sportbudget wordt gestopt, dit 2,76 euro aan maatschappelijke winst oplevert. Wat een extra euro oplevert kan niet vastgesteld worden, omdat het per investering verschilt of dit tot meer of minder opbrengsten leidt. Daarnaast zijn sociale waarden als vermindering van schooluitval, sociaal kapitaal en plezier ook belangrijke effecten van sport en bewegen, maar die zijn nog niet meetbaar gemaakt.

Toekomstige behoefte

In dit hoofdstuk gaan we in op de toekomstige behoefte aan ruimte voor sport. Op basis van demografische ontwikkelingen en (ontwikkelingen in) sportdeelname en accommodatiegebruik brengen we in drie scenario's de ontwikkeling in de benodigde ruimte voor sport tot 2040 in beeld.

Voorzien wat de toekomst brengt is een ingewikkelde opdracht, ook met de inzet van allerlei methodieken voor scenariostudies en verkenningen. En hoe verder we in de toekomst kijken, hoe onzekerder deze wordt. Een glazen bol hebben ook wij niet. Wel proberen we zicht te geven op wat er mogelijk op ons af komt om ook in de toekomst sport te kunnen blijven faciliteren. Als huidige trends doorzetten, maar ook als het NOC*NSF en het POS lukt om haar ambitie te halen.

4.1 Demografie

Bevolkingsprognose

Volgens bevolkingsprognoses stijgt de bevolking tussen 6 en 80 jaar met ongeveer 5,2 procent tussen 2022 en 2040. Er zitten grote verschillen in de toe- en afname voor verschillende leeftijdsgroepen (tabel 4.1) en COROP-regio's (figuur 4.1; tabel B1.1). Het aantal volwassenen neemt landelijk gezien af, de andere leeftijdsgroepen nemen allemaal toe. De grootste toename is voorzien in de leeftijdsgroep 60 tot 80 jaar.

Tabel 4.1

Verandering populatie per leeftijdsgroep tussen 2022 en 2040

(in aantallen en procenten)

Leeftijdsgroep	Aantal inwoners 2022	Aantal inwoners 2040	Verandering in procenten
Jongeren (6-17 jaar)	2.268.969	2.437.868	7,4
Jongvolwassenen (18-39 jaar)	5.049.380	5.199.829	2,9
Volwassenen (40-59 jaar)	3.909.971	4.546.097	-2,6
Ouderen (60-79 jaar)	4.666.221	4.536.495	16,0
Alle leeftijden (6-79 jaar)	15.894.541	16.720.289	5,2

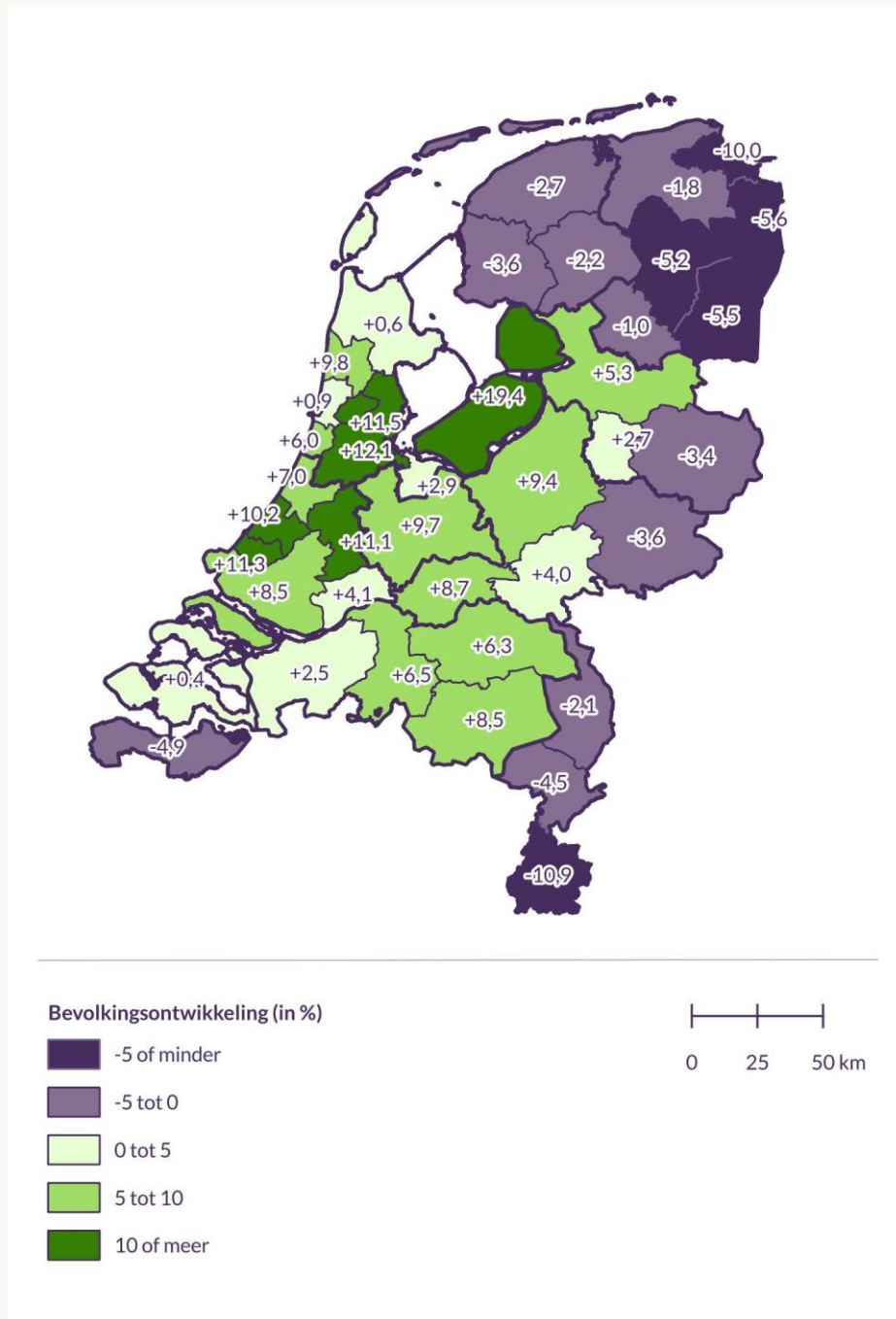
Bron: Primos, CBS/PBL. Bewerking: Mulier Instituut.

De regionale verschillen over alle leeftijden zijn te zien in figuur 4.1. Er zijn gebieden met meer dan 10 procent bevolkingsafname, maar ook gebieden met meer dan 10 procent toename. Te zien is dat Flevoland en de Randstad het meest groeien en Zuid-Limburg en Delfzijl het meest krimpen.

Figuur 4.1

Verandering bevolkingsprognose 2022 naar 2040 per COROP-regio

(in procenten)

Bron: Primos, CBS/PBL. Bewerking: Mulier Instituut.

Stedelijkheid

COROP-gebieden bestaan uit meerdere gemeenten die tot verschillende stedelijkheidsklassen (kunnen) horen. We hebben elk COROP-gebied een stedelijkheid toegekend op basis van de gewogen gemiddelde stedelijkheid van de gemeenten in het betreffende COROP-gebied.

Ongeveer een derde van de COROP-gebieden hoort tot de (zeer) sterk stedelijke gebieden, ongeveer een derde tot de matig stedelijke gebieden en ongeveer een derde tot de weinig stedelijke gebieden (**tabel B1.1**). Alle COROP-gebieden waar bevolkingskrimp optreedt, zijn matig of weinig stedelijke gebieden.

4.2 Sportdeelname

Huidige sportdeelname

Omdat we in dit onderzoek geïnteresseerd zijn in de benodigde ruimte, is niet alleen het aantal sporters van belang, maar ook hoe vaak zij sporten (en dus gebruikmaken van ruimte). In **tabel 4.2** staat voor vier leeftijdsgroepen het percentage nooit-, maandelijks, wekelijkse, tweewekelijkse en driewekelijkse sporters opgenomen. We zien bijvoorbeeld dat de (frequente) sportdeelname onder jongeren het hoogst is en dat ouderen het vaakst niet sporten.

Tabel 4.2
Percentage sporters naar sportfrequentie, per leeftijdsgroep
 (in procenten van de leeftijdsgroep)

Leeftijdsgroep	Leeftijden	Nooit (0 keer)	Maandelijks (1-39 keer)	Wekelijks (40-79 keer)	Tweewekelijks (80-119 keer)	Driewekelijks (120 keer of meer)
Jongeren	6-17 jaar	7,6	13,0	20,3	17,9	41,2
Jongvolwassenen	18-39 jaar	15,9	21,7	19,3	13,3	29,8
Volwassenen	40-59 jaar	23,2	18,4	18,2	13,2	27,0
Ouderen	60-79 jaar	37,5	14,5	14,8	10,4	22,8

Bron: Vrijtijdsomnibus (VTO) 2022. Bewerking: Mulier Instituut.

Sportmomenten

Op basis van de percentages nooit-, maandelijks, wekelijkse, tweewekelijkse en driewekelijkse sporters per leeftijdsgroep kunnen we het aantal sportmomenten bepalen. Hiervoor hebben we een gemiddeld aantal keer sporten per jaar voor de maandelijks, wekelijkse, tweewekelijkse en driewekelijkse sporters aangenomen. In totaal levert dit, op basis van aantal inwoners, gemiddeld 26 miljoen sportmomenten per week in 2022 (**tabel 4.3**).

Tabel 4.3**Aantal sportmomenten in 2022, per gegroepeerde sportfrequentie**

(in aantallen)

Gegroepeerde sportfrequentie	Gemiddeld aantal keer sporten per jaar	Aantal sportmomenten per week 2022 (x miljoen)
Maandelijks	20	1,4
Wekelijks	60	4,3
Tweewekelijks	100	4,2
Driewekelijks	140	16,1
Totaal		26,0

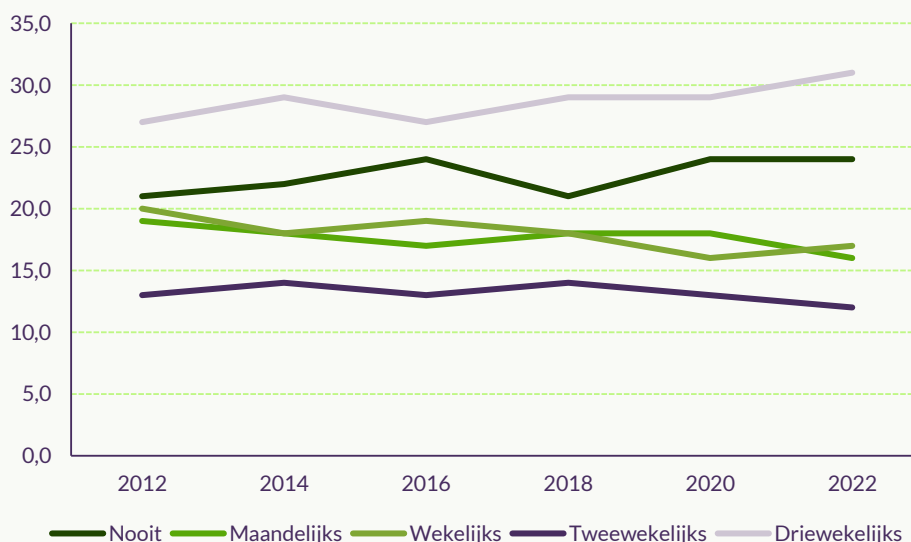
Bron: CBS, Vrijtijdsomnibus (VTO) 2022. Bewerking: Mulier Instituut.

Ontwikkelingen sportdeelname

De afgelopen tien jaar zijn er ontwikkelingen te zien in de sportdeelname naar sportfrequentie in Nederland. In **figuur 4.2** is te zien dat de groep die nooit sport is gegroeid (van 21% tot 24%), maar dat de groep die driewekelijks sport ook is toegenomen (van 27% tot 31%). De uitersten, nooit en driewekelijks, zijn daarmee toegenomen ten koste van de 'middengroepen' (maandelijks, wekelijks en tweewekelijks).

Figuur 4.2**Ontwikkeling sportdeelname in Nederland naar sportfrequentie, 2012-2022**

(in procenten)

Bron: Vrijtijdsomnibus (VTO) 2012, 2014, 2016, 2018 SCP/CBS, 2020, 2022 CBS/Mulier Instituut. Bewerking: Mulier Instituut.

4.3 Accommodatiegebruik

Huidig accommodatiegebruik

Om een inschatting te kunnen maken van de toekomstige behoefte aan ruimte voor sport, hebben we naast het aantal sporters/sportmomenten ook cijfers nodig over het accommodatiegebruik. We kijken hierbij naar de volgende typen sportaccommodaties:

- sporthallen¹¹;
- fitnesscentra¹²;
- thuis;
- sportvelden;
- overdekte zwembaden;
- openbare ruimte (zoals in de natuur of op de weg);
- openbare plekken (zoals een pleintje, trapveld of hangplek).

Accommodatiegebruik verschilt tussen verschillende groepen sporters. We zien dat jongeren die driewekelijks sporten, meer gebruik maken van sportvelden dan andere groepen sporters. Daarnaast valt op dat fitnesscentra het meest bezocht worden door jongvolwassenen die vaker sporten. In **tabel 4.4** staat het accommodatiegebruik voor de wekelijkse sporter naar leeftijdsgroep. Voor de andere sportfrequenties staan de tabellen in bijlage 1 ([tabel B1.2](#); [tabel B1.3](#) en [tabel B1.4](#)).

Tabel 4.4

Accommodatiegebruik wekelijkse sporters naar leeftijdsgroep

(in procenten van sporters die 40 tot 79 keer per jaar sporten)

Leeftijd	Sporthal	Fitness	Thuis	Sportveld	Zwembad	Openbare ruimte	Openbare plek
Jongeren	30	8	16	28	38	25	18
Jongvolwassenen	11	43	18	17	21	58	12
Volwassenen	7	32	15	13	21	56	7
Ouderen	11	23	10	6	14	46	3

Bron: Vrijetijdsomnibus (VTO) 2022. Bewerking: Mulier Instituut.

Ontwikkelingen accommodatiegebruik

We zien dat het gebruik van accommodatietypen tussen 2012 en 2022 in meer of mindere mate veranderd is (**figuur 4.3**). Vooral de afname van het gebruik van zwembaden is opvallend. Thuis en in een fitnesscentrum werd in 2022 juist vaker gesport. Het is niet uit te sluiten dat een effect van de coronabeperking nog meespeelt in 2022.

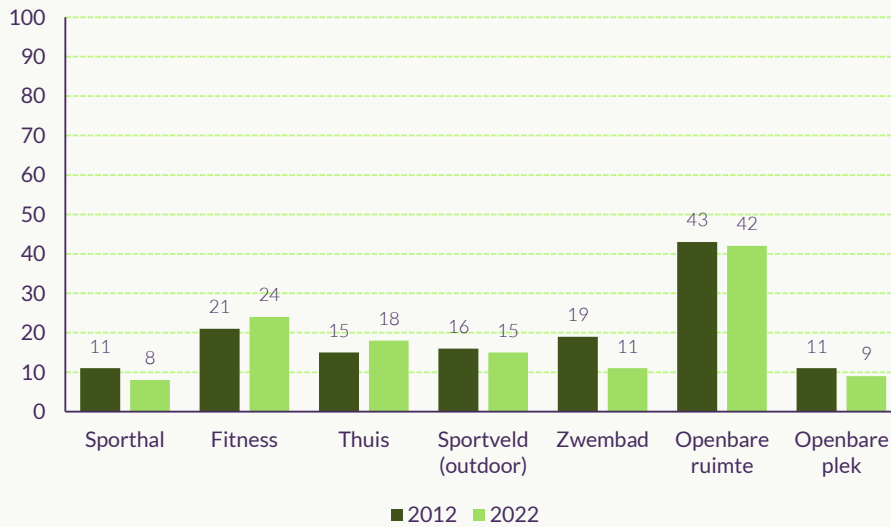
¹¹ Overall waar we in de analyse sporthal gebruiken, betreft het een overdekte sportaccommodatie waar een zaalsport kan worden beoefend (zoals sporthal, sportzaal of gymzaal).

¹² Ook yoga-accommodaties behoren tot deze categorie.

Figuur 4.3

Percentage van sporters (6-80 jaar) per accommodatietype

(in procenten)

Bron: Vrijtijdsomnibus (VTO) 2012 - 2022. Bewerking: Mulier Instituut.

4.4 Toekomstscenario's

Om een inschatting te maken van de benodigde ruimte voor sport in 2024, 2032 en 2040 hebben we drie scenario's doorgerekend (zie kaders). De data die we hebben gebruikt, komen uit 2022. Het is mogelijk dat er in 2022 nog effecten van corona zichtbaar waren. Hier corrigeren we niet voor in dit rapport.

Het verschil tussen de drie scenario's zit in de prognose van het aantal sporters en sportmomenten. Voor het accommodatiegebruik hanteren we voor alle drie de scenario's hetzelfde uitgangspunt: het accommodatiegebruik per leeftijdsgroep en per sportfrequentie blijft constant tot 2040.

Om een beeld te krijgen van de verandering in de druk op sportaccommodaties, schatten we hoe vaak accommodaties per jaar worden gebruikt. Dit doen we voor ieder scenario. Ook hier nemen we 2022 als basisjaar (index = 100) en rekenen we voor de verschillende scenario's de nieuwe druk uit.

De druk berekenen we op basis van het aantal sportmomenten per accommodatietype. Een indexcijfer hoger dan 100 betekent meer druk, lager dan 100 betekent minder druk. Een lagere druk betekent niet direct een onderbezetting: dit is afhankelijk van hoe de druk ervaren wordt in 2022. De analyses laten zien dat het aantal sportmomenten in een bepaald accommodatietype (de druk) hoger of lager is ten opzichte van 2022.

Scenario 1: Ontwikkeling sportdeelname op basis van bevolkingsprognose

De Nederlandse bevolking blijft op dezelfde manier sporten als in 2022. Dat wil zeggen dat het percentage nooit-, maandelijks, wekelijks, tweewekelijks en driewekelijks sporters per leeftijdsgroep tot 2040 gelijk blijft. De bevolkingsprognose (leeftijd en aantal inwoners) per COROP-gebied zorgt voor een prognose van het aantal sporters en sportmomenten.

Scenario 2: Ontwikkeling sportdeelname op basis van bevolkingsprognose en trendmatige ontwikkeling sportdeelname

We trekken de trend in sportdeelname (de uitersten, nooit en driewekelijks, nemen toe ten koste van de 'middengroepen', maandelijks, wekelijks en tweewekelijks) door tot 2040. Samen met de bevolkingsprognose (leeftijd en aantal inwoners) per COROP-gebied zorgt dit voor een prognose van het aantal sporters en sportmomenten.

Scenario 3: Ontwikkeling sportdeelname op basis van bevolkingsprognose en ambitie van de sportorganisaties NOC*NSF en het POS

NOC*NSF en het POS hebben een gezamenlijke ambitie om meer mensen met meer regelmaat te laten sporten. NOC*NSF heeft in de Sportagenda 2032 diverse concrete streefdoelen opgesteld om in 2032 het sportiefste land ter wereld te zijn. Eén van deze streefdoelen is dat in 2032 minimaal 12 miljoen mensen minstens drie keer in de week sporten en sportief bewegen.

De groeiambitie van NOC*NSF en het POS sluiten aan bij de ambitie uit het Rijksbeleid om 75 procent van de bevolking in beweging te krijgen. Met de doelstelling voor sportief bewegen willen NOC*NSF en het POS stimuleren dat mensen naast het sporten, verspreid over diverse dagen per week, voldoende matig intensieve inspanning verrichten, zoals wandelen en fietsen. Onder sportief bewegen vallen niet alle vormen van bewegen, zoals tuinieren of stofzuigen.

Voor het huidige onderzoek naar de ruimte voor sport tot 2040 is het nodig om bovengenoemd streefdoel te vertalen naar uitgangspunten voor de scenarioberekening. We hebben ervoor gekozen om te werken met het 'doorschuiven' van groepen, waarbij een deel van de nooit-sporters doorstroomt naar de groep die maandelijks of wekelijks sport, een deel van de maandelijks sporters doorstroomt naar de groep die wekelijks sport, enzovoort.

Het streefdoel hebben we vertaald naar: **in 2032 sporten 12 miljoen mensen minimaal één keer per week**. Om het deel doorschuivers per sportfrequentie te bepalen, hebben we richtingen gebruikt waarvan we verwachten dat ze bijdragen aan het behalen van het streefdoel:

- Sterk inzetten op verminderen van de uitstroom van sporters. Dit betekent dat voorkomen moet worden dat mensen stoppen (of minderen) met sporten. NOC*NSF probeert dit door het sportaanbod beter aan te laten sluiten op wat mensen in deze tijd nodig hebben. Bijvoorbeeld door minder competitiedagen bij de jeugd, meer mogelijkheden om trainingslid te zijn of stimuleren andere sportvormen zoals urban sports.
- Inzetten op verdere instroom. Dit betekent dan mensen beginnen met (of vaker) sporten. NOC*NSF ziet kansen om sportaanbod beter te laten aansluiten op de behoefte van de verschillende leeftijdsgroepen en leefstijlen.

Zowel voor het verminderen van de uitstroom als voor het inzetten op verdere instroom ziet NOC*NSF de meeste kansen voor de (groeiende) doelgroep volwassenen en ouderen.

Het POS ziet (ook) kansen voor de ondernemende sportaanbieders bij het bereiken van mensen met een grotere afstand tot de sport. Sporten als fitness, kickboksen, dansen en zwemmen zijn sporten die door mensen met een lage sociaaleconomische positie relatief veel worden beoefend. Ook ziet het POS mogelijkheden voor de ondernemende sportaanbieders in het aanbieden van flexibel(er) sportaanbod, waarmee (nieuwe) doelgroepen bereikt kunnen worden. Tot 2032 voorziet het POS een verdere groei van de ondernemende sport met ongeveer 50 procent.

Dit heeft geleid tot de door NOC*NSF en het POS vastgestelde uitgangspunten voor scenario 3:

- Van de groep nooit-sporters schuift 15 procent door naar maandelijkse sporters en 15 procent naar wekelijkse sporters.
- Van de originele groep maandelijkse sporters schuift 50 procent door naar wekelijkse sporters.
- Van de groep wekelijkse sporters schuift 30 procent door naar tweewekelijkse sporters.
- Van de groep tweewekelijkse sporters schuift 20 procent door naar driewekelijkse sporters.
- We najeb geen onderscheid naar leeftijdsgroepen.

Scenario 1: Ontwikkeling sportdeelname op basis van bevolkingsprognose

● Verandering aantal sporters per sportfrequentie

De groep die 'nooit' sport, groeit relatief het meest (+7%; **tabel 4.5**). Dit kunnen we verklaren doordat het aandeel 60-plussers toeneemt in de samenleving. Deze groep sport relatief gezien het vaakst 'nooit'.

Tabel 4.5**Aantal sporters per sportfrequentie voor scenario 1, voor 2024, 2032 en 2040**

(in aantallen x 1.000 inwoners)

Frequentie	2024	2032	2040	Ontwikkeling 2022-2040
Nooit	3.550	3.705	3.767	6,9
Maandelijks	2.836	2.914	2.939	4,4
Wekelijks	2.883	2.963	2.997	4,7
Tweewekelijks	2.117	2.175	2.202	4,7
Driewekelijks	4.622	4.754	4.815	4,9
Totaal	16.009	16.511	16.720.289	5,2

- **Verandering aantal sportmomenten**

In **tabel 4.6** is het aantal sportmomenten in 2024, 2032 en 2040 voor scenario 1 te zien. Het totale aantal sportmomenten is in 2040 bijna 5 procent hoger dan in 2022. De grootste verandering is te zien bij de minimaal wekelijkse sporters.

Tabel 4.6**Aantal sportmomenten per sportfrequentie voor scenario 1, voor 2024, 2032 en 2040**

(in aantallen x 1.000)

Sportfrequentie	2024	2032	2040	Ontwikkeling 2022-2040
Maandelijks	1.418	1.457	1.469	4,4
Wekelijks	4.325	4.445	4.496	4,7
Tweewekelijks	4.234	4.350	4.405	4,7
Driewekelijks	16.178	16.639	16.853	4,9
Totaal	26.155	26.891	27.223	4,8

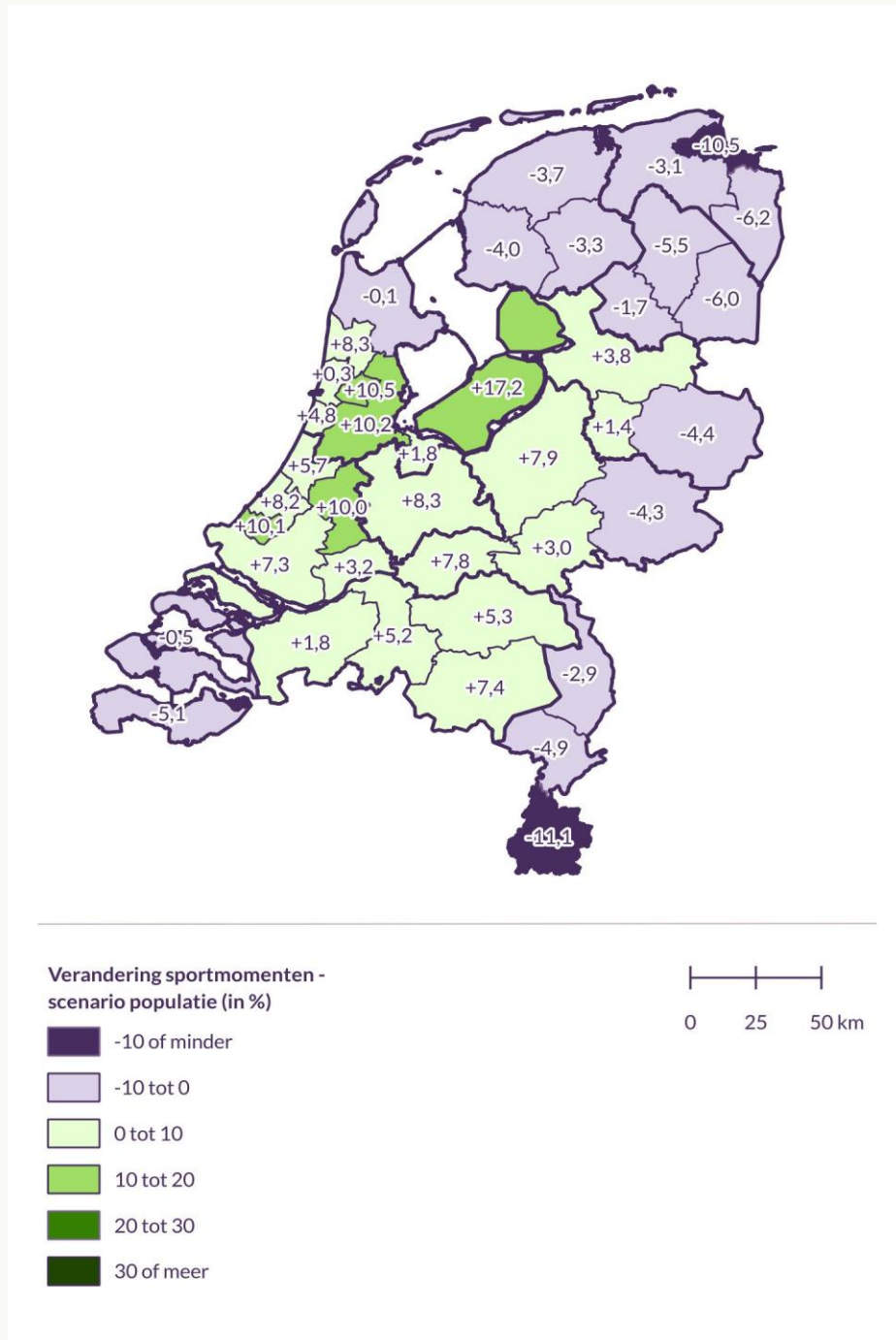
- **Regionale verschillen sportmomenten**

Er zijn grote regionale verschillen in het verwachte aantal sportmomenten (**figuur 4.4**). In dit scenario zijn deze verschillen volledig toe te schrijven aan de verschillen in bevolkingsopbouw per regio.

Het aantal sportmomenten per regio ontwikkelt zich vrijwel gelijk aan de bevolkingsprognose. Kleine verschillen ontstaan wanneer bepaalde leeftijdsgroepen meer groeien dan andere. Zo neemt in Flevoland de groep 60 tot 80 jaar met meer dan 30 procent toe, waardoor het effect van de grote bevolkingsgroei enigszins

wordt gedempt. In de regio's waar het aandeel 60- tot 80-jarigen toeneemt, groeit de groep die 'nooit' sport relatief het meest, wat een dempend effect heeft op het aantal sportmomenten.

Figuur 4.4
Verandering in sportmomenten – Scenario 1
 (in procenten)

Bron: Vrijtijdsomnibus (VTO) 2012 - 2022, Primos, CBS/PBL. Bewerking: Mulier Instituut.

● Verandering accommodatiedruk

In **tabel 4.7** staat de geschatte verandering in accommodatiedruk voor verschillende accommodatietypen. Te zien is het landelijke cijfer, dat het resultaat is van gebieden waar de druk afneemt en gebieden waar de druk toeneemt. Gemiddeld over Nederland neemt de druk op accommodaties dus iets toe.

Het valt op dat de toegenomen druk op accommodaties lager is dan de toename in bevolking. Een belangrijke verklaring hiervoor is dat het aandeel ouderen relatief het meest toeneemt. Deze groep sport relatief het minste.

In tabellen **tabel 4.8** en **tabel 4.9** staat een voorbeeld van twee COROP-regio's: Groot-Amsterdam en Delfzijl en Omgeving. Hierin komt duidelijk naar voren dat er grote regionale verschillen zijn.

Groot-Amsterdam is een groeiregio: hier blijft de komende jaren de bevolking groeien. Lokaal kan de druk op accommodaties een stuk meer toenemen dan het landelijk gemiddelde. Zo stijgt de druk op sporthallen bijvoorbeeld met 12,5 procent in Groot-Amsterdam (**tabel 4.8**) ten opzichte van 3 procent landelijk (**tabel 4.7**).

Regio Delfzijl is een krimp-regio, hier is niet alleen sprake van vergrijzing, maar de bevolking neemt ook af de komende jaren. Te zien is dat de druk op accommodaties een stuk lager zal zijn vergeleken met landelijk én Groot-Amsterdam. Dit benadrukt het belang van rekening houden met de lokale context.

Tabel 4.7

Schatting verandering accommodatiedruk per accommodatietype t.o.v. 2022, scenario 1, 2024, 2032 en 2040

(in indexcijfers (2022 = 100))

Accommodatietype	2024	2032	2040
Sporthal	0,4	1,8	3,0
Fitnesscentrum	0,6	1,3	0,7
Thuis	0,5	2,1	2,7
Sportveld	0,5	1,8	2,7
Zwembad	0,4	1,9	2,8
Openbare ruimte	0,5	1,6	1,8
Openbare plek	0,4	1,3	2,0

Bron: Vrijetijdsomnibus (VTO) 2012 - 2022, Primos, CBS/PBL. Bewerking: Mulier Instituut.

Tabel 4.8

Schatting verandering accommodatiedruk per accommodatietype t.o.v. 2022, scenario 1, 2024, 2032 en 2040 in Groot Amsterdam (stedelijke en groeiregio)
(in indexcijfers (2022 = 100))

Accommodatietype	2024	2032	2040
Sporthal	1,4	8,5	12,5
Fitnesscentrum	1,6	8,2	10,7
Thuis	1,5	8,6	12,1
Sportveld	1,4	8,4	12,2
Zwembad	1,4	8,3	12,2
Openbare ruimte	1,4	8,1	11,3
Openbare plek	1,5	8,1	11,7

Bron: Vrijetijdsomnibus (VTO) 2012 - 2022, Primos, CBS/PBL. Bewerking: Mulier Instituut.

Tabel 4.9

Schatting verandering accommodatiedruk per accommodatietype t.o.v. 2022, scenario 1, 2024, 2032 en 2040 in Delfzijl en omgeving (niet-stedelijke en krimpregio)
(in indexcijfers (2022 = 100))

Accommodatietype	2024	2032	2040
Sporthal	0,7	-3,4	-8,3
Fitnesscentrum	0,7	-4,5	-11,2
Thuis	0,5	-3,8	-9,4
Sportveld	0,7	-3,5	-8,6
Zwembad	0,4	-4,0	-9,2
Openbare ruimte	0,4	-4,8	-10,7
Openbare plek	0,7	-3,9	-9,2

Bron: Vrijetijdsomnibus (VTO) 2012 - 2022, Primos, CBS/PBL. Bewerking: Mulier Instituut.

Scenario 2: Ontwikkeling sportdeelname op basis van bevolkingsprognose en trendmatige ontwikkeling sportdeelname

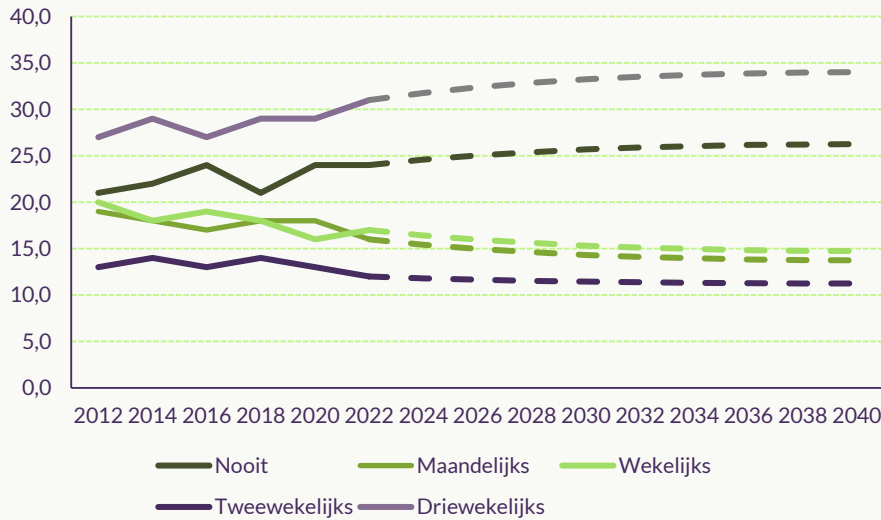
In dit scenario hebben we de ontwikkeling in sportdeelname per sportfrequentie tussen 2012 en 2022 doorgetrokken tot 2040 (figuur 4.5).¹³

¹³ De trend hebben we berekend door een lineaire jaarlijkse ontwikkeling tussen 2012 en 2022 te veronderstellen. Deze jaarlijkse ontwikkeling hebben we, met een afvlakking van 5 procent, doorgetrokken tot 2040. Deze afvlakking hebben we geschat en gebruikt om te corrigeren voor veranderingen in bevolkingssamenstellingen tussen 2012 en 2022.

Figuur 4.5

Prognose sportdeelname per frequentie

(in procenten van de bevolking (6-80 jaar))

Bron: Vrijtijdsomnibus (VTO) 2012 – 2022. Bewerking: Mulier Instituut.

Omdat de sportfrequentie verschilt per leeftijdsgroep, is het effect van de trendmatige ontwikkeling niet gelijk voor iedere COROP-regio. De groep 60+ heeft relatief gezien het hoogste percentage dat nooit sport. Daarnaast neemt de groep nooit-sporters trendmatig sterk toe. Hierdoor is ook te verwachten dat in COROP-regio's waar de groep 60+ het grootst is, de groep die nooit sport ook groter wordt.

Aan de andere kant neemt de groep die driewekelijks sport ook sterk toe. De groep jongeren is het sterkst vertegenwoordigd in de groep die driewekelijks sport. In COROP-regio's waar deze groep relatief veel toeneemt, neemt het aantal sportmomenten dus ook relatief sterk toe.

● **Verandering aantal sporters per sportfrequentie**

De uitersten nemen toe: er zijn meer mensen die nooit sporten, maar ook meer mensen die driewekelijks sporten (**tabel 4.10**). Dit gaat ten koste van de middengroepen (maandelijks, wekelijks en tweewekelijks).

Tabel 4.10**Aantal sporters per sportfrequentie voor scenario 2, voor 2024, 2032 en 2040**

(in aantallen x 1.000 inwoners)

Frequentie	2024	2032	2040	Ontwikkeling 2022-2040
Nooit	3.638	4.009	4.135	17,4
Maandelijks	2.742	2.591	2.549	-9,5
Wekelijks	2.793	2.654	2.623	-8,4
Tweewekelijks	2.089	2.077	2.083	-0,9
Driewekelijks	4.747	5.181	5.331	16,1
Totaal	16.009	16.511	16.721	5,2

Bron: Vrijtijdsomnibus (VTO) 2012 - 2022, Primos, CBS/PBL. Bewerking: Mulier Instituut.

- **Verandering aantal sportmomenten**

In **tabel 4.11** is het aantal sportmomenten in 2024, 2032 en 2040 voor scenario 2 te zien. Het totale aantal sportmomenten in 2040 is 8 procent hoger dan in 2022. De grootste toename is te zien bij de driewekelijkse sporters. Opvallend is dat de andere sportgroepen flink afnemen. Dit is een effect van de groeiende groep die nooit of driewekelijks sport.

Tabel 4.11**Aantal sportmomenten per week per sportfrequentie voor scenario 2, voor 2024, 2032 en 2040**

(in aantallen x 1.000)

Sportfrequentie	2024	2032	2040	Ontwikkeling 2022-2040
Maandelijks	1.371	1.295	1.274	-9,5
Wekelijks	4.190	3.982	3.934	-8,4
Tweewekelijks	4.177	4.154	4.166	-0,9
Driewekelijks	16.614	18.132	18.658	16,1
Totaal	26.352.566	27.563	28.033	7,9

Bron: Vrijtijdsomnibus (VTO) 2012 - 2022, Primos, CBS/PBL. Bewerking: Mulier Instituut.

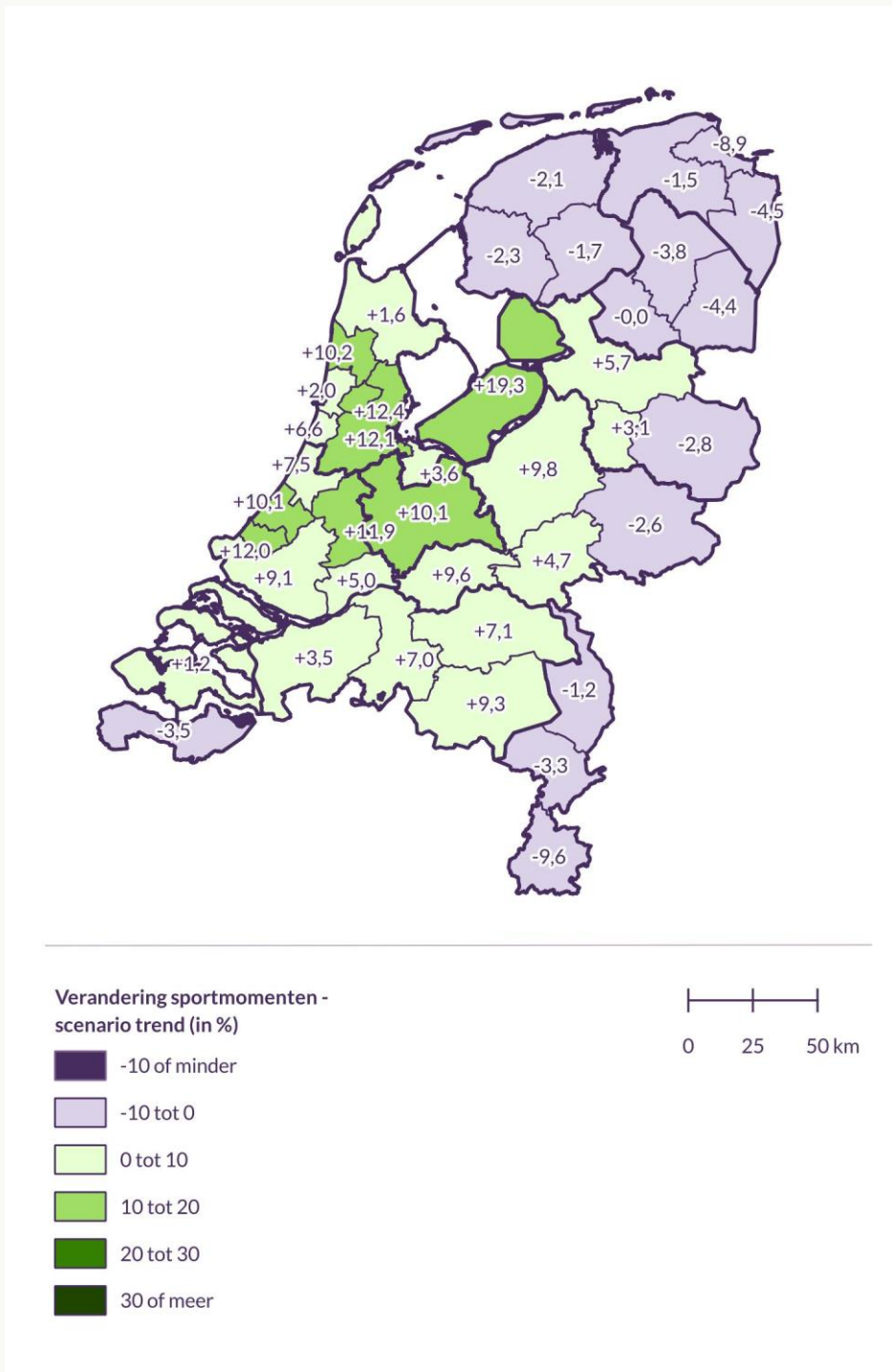
- **Regionale verschillen sportmomenten**

In **figuur 4.6** is de procentuele verandering ten opzichte van de situatie in 2022 te zien. Wanneer we de trendmatige ontwikkeling in sportdeelname meenemen in de prognose voor het aantal sportmomenten in 2040, verandert het regionale beeld in Nederland. Vrijwel overal stijgt het aantal sportmomenten (of daalt het anders minder hard).

Figuur 4.6

Verandering in sportmomenten – Scenario 2

(in procenten)

Bron: Vrijtijdsomnibus (VTO) 2012 - 2022, Primos, CBS/PBL. Bewerking: Mulier Instituut.

● Verandering accommodatiedruk

In het tweede scenario stijgt de druk op accommodaties een stuk meer dan in scenario 1. Dit geldt landelijk, maar ook in de lokale context. De verwachte groei in accommodatiedruk hangt sterk af van de bevolkingssamenstelling. Zo is te zien dat in een krimpregio zoals Delfzijl de druk op accommodaties eerst toeneemt, om vervolgens af te nemen. In een groeiregio als Groot-Amsterdam blijft de druk toenemen.

Tabel 4.12

Schatting verandering accommodatiedruk per accommodatietype t.o.v. 2022, scenario 2, 2024, 2032 en 2040

(in indexcijfers (2022 = 100))

Accommodatietype	2024	2032	2040
Sporthal	2,3	8,0	10,5
Fitnesscentrum	2,3	7,3	7,7
Thuis	2,4	8,4	10,2
Sportveld	2,4	8,3	10,6
Zwembad	1,8	6,6	8,4
Openbare ruimte	1,5	5,1	5,9
Openbare plek	2,3	7,7	9,6

Bron: Vrijtijdsomnibus (VTO) 2012 - 2022, Primos, CBS/PBL. Bewerking: Mulier Instituut.

Tabel 4.13

Schatting verandering accommodatiedruk per accommodatietype t.o.v. 2022, scenario 2, 2024, 2032 en 2040 in Groot Amsterdam (stedelijke en groeiregio)

(in indexcijfers (2022 = 100))

Accommodatietype	2024	2032	2040
Sporthal	3,3	15,2	20,9
Fitnesscentrum	3,4	14,7	18,7
Thuis	3,4	15,3	20,5
Sportveld	3,4	15,5	21,0
Zwembad	2,8	13,3	18,4
Openbare ruimte	2,5	11,8	16,0
Openbare plek	3,4	15,0	20,1

Bron: Vrijtijdsomnibus (VTO) 2012 - 2022, Primos, CBS/PBL. Bewerking: Mulier Instituut.

Tabel 4.14**Schatting verandering accommodatiedruk per accommodatietype t.o.v. 2022, scenario 2, 2024, 2032 en 2040 in Delfzijl en omgeving (niet stedelijk en krimpregio)**

(in indexcijfers (2022 = 100))

Accommodatietype	2024	2032	2040
Sporthal	2,5	2,4	-1,7
Fitnesscentrum	2,4	1,0	-5,2
Thuis	2,4	2,0	-2,9
Sportveld	2,6	2,6	-1,6
Zwembad	1,8	0,3	-4,4
Openbare ruimte	1,4	-1,6	-7,1
Openbare plek	2,6	2,1	-2,5

Bron: Vrijetijdsomnibus (VTO) 2012 - 2022, Primos, CBS/PBL. Bewerking: Mulier Instituut.

Scenario 3: Ontwikkeling sportdeelname op basis van bevolkingsprognose en ambitie NOC*NSF en het POS**● Verandering aantal sporters per sportfrequentie**

In tabel 4.15 is de ambitie van NOC*NSF en het POS om meer mensen minimaal wekelijks te laten sporten terug te zien. De groep nooit-sporters en vooral de groep maandelijkse sporters neemt flink af. De grootste toename is te zien bij de wekelijkse sporters.

Tabel 4.15**Aantal sporters per sportfrequentie voor scenario 3, voor 2024, 2032 en 2040**

(in aantallen x 1.000 inwoners)

Frequentie	2024*	2032	2040	Ontwikkeling 2022-2040
Nooit		2.594	2.637	-25,2
Maandelijks		1.694	1.718	-39,0
Wekelijks		4.405	4.449	55,4
Tweewekelijks		2.629	2.661	26,5
Driewekelijks		5.189	5.256	14,5
Totaal		16.511	16.720	5,2

Bron: Primos, CBS/PBL. Bewerking: Mulier Instituut.

* Voor scenario 3 rekenen we geen gegevens voor 2024 door, omdat de ambitie voor 2032 (en verder) gesteld is.

● Verandering aantal sportmomenten

In **tabel 4.16** is het aantal sportmomenten in 2024, 2032 en 2040 voor scenario 3 te zien. Het totaal aantal sportmomenten in 2040 is 20 procent hoger dan in 2022. De grootste toename is te zien bij de wekelijkse sporters. De ambitie van NOC*NSF en het POS beoogt mensen vooral te bewegen naar minimaal wekelijks sporten.

Tabel 4.16

Aantal sportmomenten per week per sportfrequentie voor scenario 3, voor 2024, 2032 en 2040

(in aantallen x 1.000)

Sportfrequentie	2024*	2032	2040	Ontwikkeling 2022-2040
Maandelijks		847	859	-39,0
Wekelijks		6.608	6.674	55,4
Tweewekelijks		5.258	5.322	26,5
Driewekelijks		18.161	18.394	14,5
Totaal		30.875	31.249	20,3

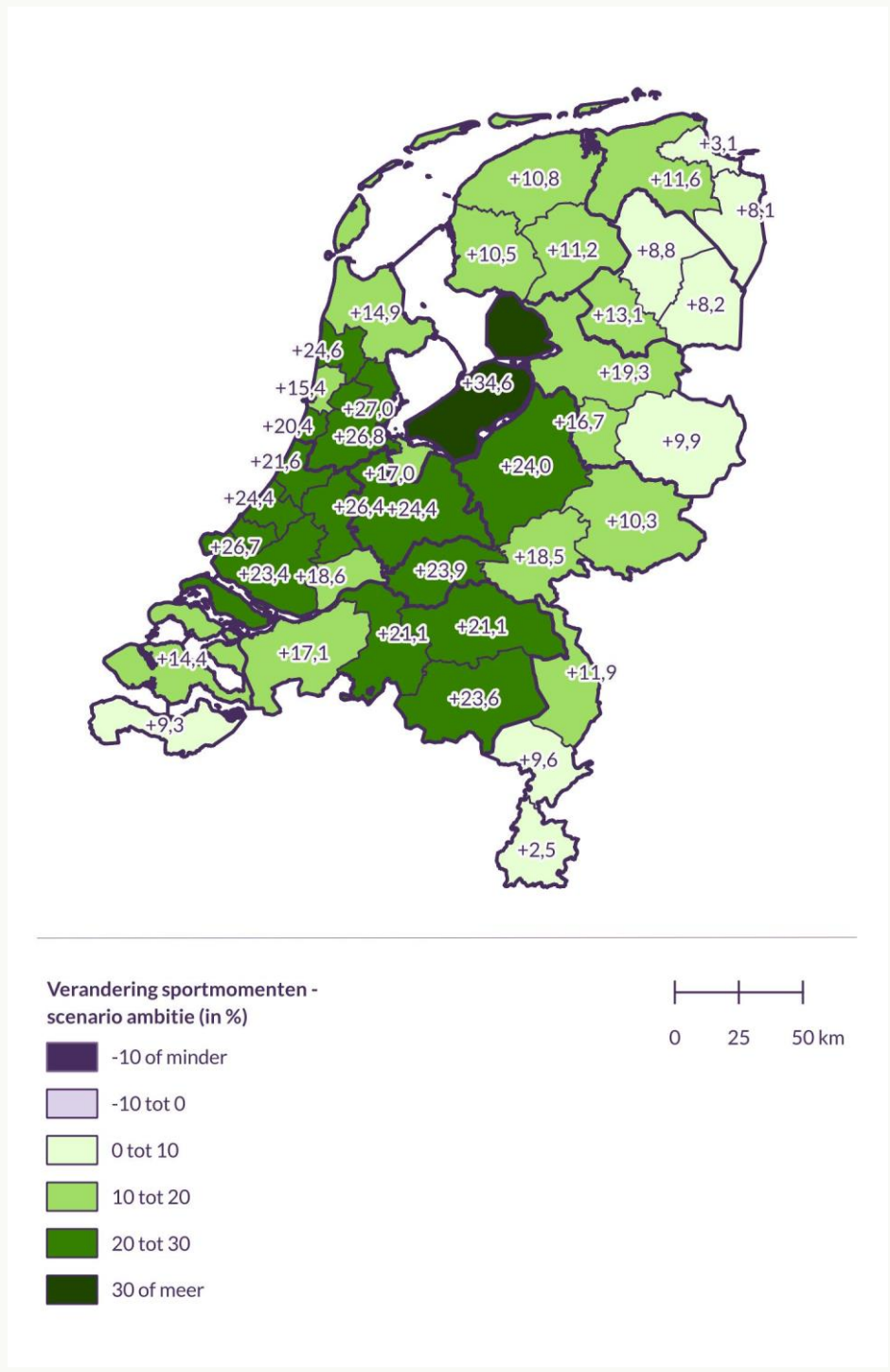
Bron: Primos, CBS/PBL. Bewerking: Mulier Instituut.

* Voor scenario 3 rekenen we geen gegevens voor 2024 door, omdat de ambitie voor 2032 (en verder) gesteld is.

● Regionale verschillen sportmomenten

Het effect op het aantal sportmomenten per regio is te zien in **figuur 4.7**. Het is duidelijk te zien dat het aantal sportmomenten sterk toeneemt in alle COROP-regio's. Zelfs in de regio's waar vergrijzing plaatsvindt, neemt het aantal sportmomenten toe.

Figuur 4.7
Verandering in sportmomenten – Scenario 3
 (in procenten)

Bron: Vrijtijdsomnibus (VTO) 2012 - 2022, Primos, CBS/PBL. Bewerking: Mulier Instituut.

● Verandering accommodatiedruk

In het derde scenario stijgt de druk op accommodaties (flink) meer dan in scenario 1 en 2. Dit geldt landelijk, maar ook in de lokale context. De verwachte groei in accommodatiedruk hangt sterk af van de bevolkingssamenstelling. In verhouding tot scenario 2 neemt de druk op accommodaties in Delfzijl en omgeving minder (hard) af. De toename van druk in Groot-Amsterdam is, net als in scenario 2, ook in scenario 3 groot.

Tabel 4.17

Schatting verandering accommodatiedruk per accommodatietype t.o.v. 2022, scenario 3, 2024, 2032 en 2040

(in indexcijfers (2022 = 100))

Accommodatietype	2024*	2032	2040
Sporthal		11,2	12,5
Fitnesscentrum		11,2	10,5
Thuis		10,6	11,2
Sportveld		11,4	12,5
Zwembad		9,8	10,8
Openbare ruimte		16,6	16,8
Openbare plek		9,9	10,6

Bron: Vrijtijdsomnibus (VTO) 2012 - 2022, Primos, CBS/PBL. Bewerking: Mulier Instituut.

Voor scenario 3 rekenen we geen gegevens voor 2024 door, omdat de ambitie voor 2032 (en verder) gesteld is.

Tabel 4.18

Schatting verandering accommodatiedruk per accommodatietype t.o.v. 2022, scenario 3, 2024, 2032 en 2040 in Groot Amsterdam (stedelijke en groeiregio)

(in indexcijfers (2022 = 100))

Accommodatietype	2024*	2032	2040
Sporthal		18,4	22,9
Fitnesscentrum		18,5	21,2
Thuis		17,4	21,2
Sportveld		18,8	23,0
Zwembad		16,2	20,5
Openbare ruimte		24,2	28,0
Openbare plek		17,2	21,1

Bron: Vrijtijdsomnibus (VTO) 2012 - 2022, Primos, CBS/PBL. Bewerking: Mulier Instituut.

Voor scenario 3 rekenen we geen gegevens voor 2024 door, omdat de ambitie voor 2032 (en verder) gesteld is.

Tabel 4.19

Schatting verandering accommodatiedruk per accommodatietype t.o.v. 2022, scenario 3, 2024, 2032 en 2040 in Delfzijl en omgeving (niet stedelijke en krimpregio)

(in indexcijfers (2022 = 100))

Accommodatietype	2024*	2032	2040
Sporthal		5,6	0,3
Fitnesscentrum		4,9	-2,5
Thuis		4,2	-1,8
Sportveld		5,7	0,1
Zwembad		3,6	-2,0
Openbare ruimte		9,3	2,5
Openbare plek		4,3	-1,5

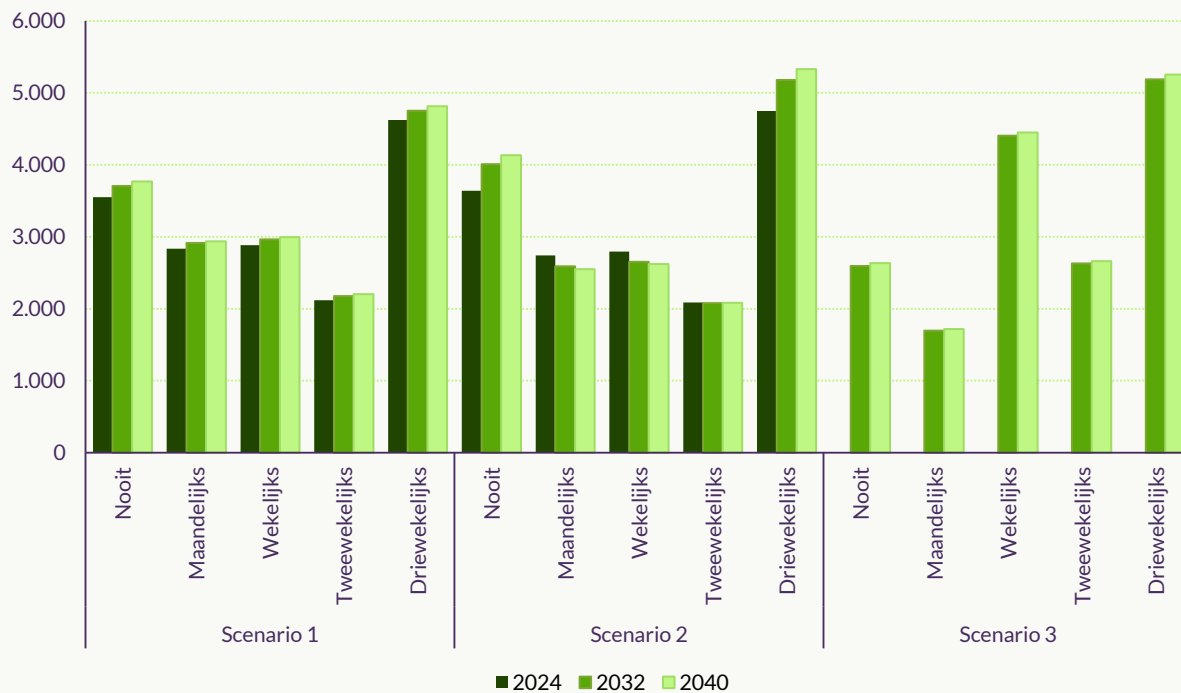
Bron: Vrijtijdsomnibus (VTO) 2012 - 2022, Primos, CBS/PBL. Bewerking: Mulier Instituut.

Voor scenario 3 rekenen we geen gegevens voor 2024 door, omdat de ambitie voor 2032 (en verder) gesteld is.

4.5 Samenvatting scenario's

In **figuur 4.8** en **figuur 4.9** is te zien dat er gemiddeld over Nederland niet veel verandert als we alleen de bevolkingsontwikkeling meenemen. Kijken we naar de verschillen tussen stedelijke groeiregio's en niet-stedelijke krimpregio's, zoals Groot-Amsterdam (**figuur 4.10**) en Delfzijl en omgeving (**figuur 4.11**), dan zien we ook in scenario 1 grote verschillen in de verandering in de accommodatiedruk. In Groot-Amsterdam neemt de druk op sportaccommodaties flink toe, terwijl die in Delfzijl en omgeving juist afneemt.

Figuur 4.8
Aantal sporters per scenario*
 (in aantallen x 1.000)

Bron: Vrijtijdsomnibus (VTO) 2012 - 2022, Primos, CBS/PBL. Bewerking: Mulier Instituut.

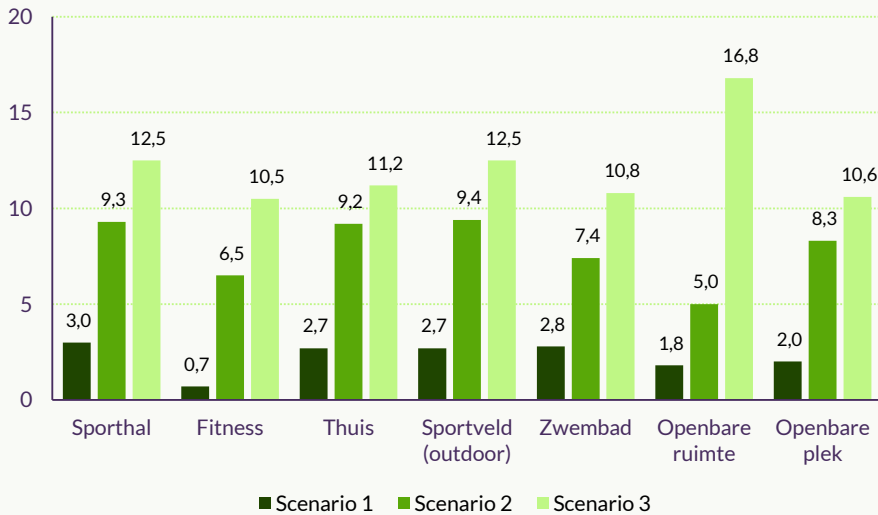
* Voor scenario 3 rekenen we geen gegevens voor 2024 door, omdat de ambitie voor 2032 (en verder) gesteld is.

Landelijk en binnen de regio's zijn verschillen tussen typen accommodaties zichtbaar. Het verschil tussen scenario 2 en 3 is vooral te verklaren door de verdeling van de verschillende groepen sporters. We zien dat Nederlanders die wekelijks sporten, relatief veel gebruik maken van de openbare ruimte. Dat is een van de groepen die in scenario 3 flink toeneemt, terwijl deze in scenario 2 juist afneemt (landelijk).

Figuur 4.9

Schatting verandering accommodatie druk 2040 t.o.v. 2022, per scenario

(in indexcijfers, 2022=100)

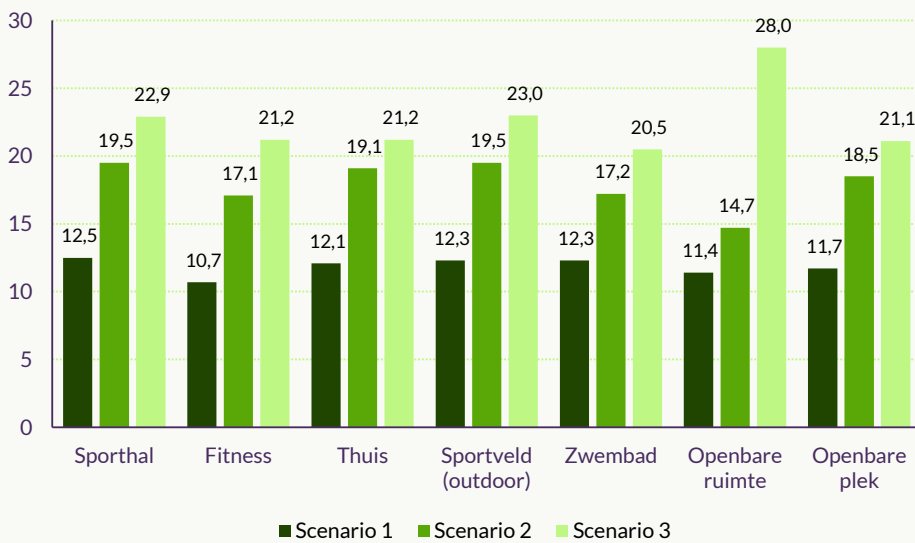

Bron: Vrijetijdsomnibus (VTO) 2012 - 2022. Bewerking: Mulier Instituut.

Figuur 4.10

Schatting verandering accommodatiedruk 2040 t.o.v. 2022, per scenario in Groot-Amsterdam (stedelijke en groei regio)

(in procenten)

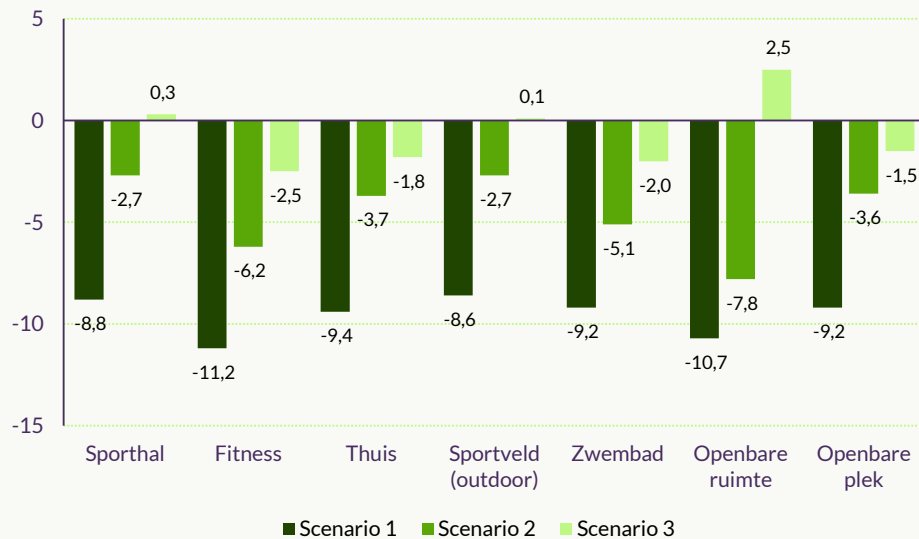

Bron: Vrijetijdsomnibus (VTO) 2012 - 2022, Primos, CBS/PBL. Bewerking: Mulier Instituut.

Figuur 4.11

Schatting verandering accommodatiedruk 2040 t.o.v. 2022, per scenario in Delfzijl en omgeving (niet stedelijk en krimpregio)

(in procenten)

Bron: Vrijetijdsomnibus (VTO) 2012 - 2022, Primos, CBS/PBL. Bewerking: Mulier Instituut.

Conclusie & interpretatie

In dit hoofdstuk beschrijven we de belangrijkste conclusies van dit onderzoek. Vervolgens geven we hier een interpretatie van.

5.1 Conclusie

Achtergrond

Nederland heeft een fijnmazige en diverse sportinfrastructuur. Acht op de tien Nederlanders (77%) vinden dan ook dat er voldoende sportaccommodaties in de omgeving van hun woning zijn en twee derde van de Nederlanders is (zeer) tevreden over de sport- en beweegmogelijkheden in de buurt.

Die sportinfrastructuur is nodig om het sporten te faciliteren, met positieve effecten voor de mentale en fysieke gezondheid, sociale cohesie en gemeenschapszin, leefbaarheid en attractiviteit van regio's. Niet voor niets wordt de SROI van sport en bewegen in Nederland geschat op 2,76. De maatschappelijke opbrengsten zijn dus 2,76 keer zo hoog als de kosten en er is sprake van maatschappelijke meerwaarde.

De Nederlandse bevolking blijft de komende jaren toenemen. Meer mensen betekent een grotere druk op sportvoorzieningen. Omdat de bevolkingsgroei niet in alle regio's plaatsvindt, zijn er ook regio's waar de druk op sportvoorzieningen juist kan afnemen.

Onderzoek naar drie scenario's

In dit rapport hebben we gekeken naar de (toekomstige) druk op sportvoorzieningen. Dit hebben we gedaan voor drie verschillende scenario's.

- Het eerste scenario is het meest behoudend en gaat alleen uit van verandering in accommodatiedruk door veranderde demografie (bevolkingsaantallen/leeftijden).
- In het tweede scenario gaan we ervan uit dat de trend in sportdeelname van de afgelopen jaren doorzet tot 2040.
- In het derde scenario schatten we de verandering in accommodatiedruk op basis van de (vertaalde) ambitie van NOC*NSF en het POS om in 2032 12 miljoen minmaal wekelijkse sporters te hebben.

Ondanks dat er grote regionale verschillen zijn in alle scenario's, is het duidelijk dat de druk op sportaccommodaties de komende jaren gaat veranderen.

Druk op sportaccommodaties neemt (sterk) toe

Gemiddeld zien we, in alle scenario's, dat de druk op sportaccommodaties de komende jaren toeneemt. Het meest behoudende scenario, waarin we alleen de bevolkingsprognose hebben meegenomen, schat dat het gebruik van verschillende typen accommodaties in 2040 gemiddeld over Nederland met maximaal 3 procent toeneemt ten opzichte van 2022. Hierbij zijn er (veelal stedelijke) regio's waar de

druk met meer dan 10 procent toeneemt, maar ook regio's waar de druk tot 10 procent afneemt.

De scenario's waarin we de trend voor sportdeelname en de ambitie van NOC*NSF en het POS hebben doorgerekend, schatten dat er gemiddeld over Nederland tot wel 17 procent meer gebruik wordt gemaakt van sportaccommodaties. In deze scenario's verschilt het aandeel wekelijkse en driewekelijkse sporters. In scenario 2 leidt dit tot de grootste toename van de druk op sportvelden en sporthallen, terwijl in scenario 3 ook de druk op de openbare ruimte sterk toeneemt (meer dan op sporthallen en sportvelden).

Grote regionale verschillen: ook regio's waar druk afneemt

De gemiddelde druk in Nederland neemt in alle drie de scenario's toe, maar niet in alle regio's. In het eerste scenario zijn er zestien COROP-regio's waar de druk op de sportaccommodaties afneemt. In scenario 2 geldt dit nog voor drie COROP-regio's en in scenario 3 alleen nog voor Zuid-Limburg.

Ook toenemende druk op andere typen sportaccommodaties

De analyses in deze rapportage hebben we uitgevoerd voor sporthallen, fitnesscentra, sportvelden, overdekte zwembaden, openbare ruimte en openbare plekken. Andere typen sportaccommodaties, veelal anders georganiseerd aanbod (zoals bowlingbanen, klimhallen, maneges en yogacentra), behoren hier niet toe. De verwachting is dat de druk ook op deze accommodaties (sterk) toeneemt.

Ambities van NOC*NSF en POS vragen om extra sportruimte

Om de ambities van NOC*NSF en het POS te realiseren is uitbreiding van sportruimte gewenst. Maar sport is niet de enige sector die meer ruimte nodig denkt te hebben. De druk op ruimte is ook in het algemeen toegenomen en ruimte is schaars. Naast de zoektocht naar extra ruimte voor sport moet daarom ook gekeken worden naar het beter benutten van de huidige ruimte.

5.2 Interpretatie

Er moet veel gebeuren om het huidige aanbod van sportaccommodaties te laten aansluiten bij de regionale demografische ontwikkelingen in ons land en de ambities van NOC*NSF en het POS om de sportdeelname te vergroten. De druk op sportaccommodaties neemt toe, zeker in de (verder) verstedelijkende gebieden.

Uitbreiding en beter benutten

Of de toename van de druk ook betekent dat er (veel) meer sportaccommodaties moeten komen, hangt sterk af van de huidige druk. Duidelijk is dat, vooral in stedelijke gebieden, de huidige druk op de piekmomenten weinig mogelijkheden biedt voor extra gebruik.

Maar gebruik van (en dus druk op) sportaccommodaties is wel plaats- en tijdafhankelijk (zie hoofdstuk 2). Sportaccommodaties worden op sommige tijden veel gebruikt, maar op andere tijden (veel) minder. Op accommodaties waar

bijvoorbeeld een sterke vereniging actief is, kan de druk veel hoger zijn dan in een nabijgelegen accommodatie.

Naast uitbreiding van de sportinfrastructuur met nieuwe sportaccommodaties is daarom ook het beter benutten van bestaande accommodaties een mogelijkheid om de toenemende druk op sportaccommodaties (deels) op te vangen.

Om sportaccommodaties beter te benutten is aandacht voor de combinatie van hardware, orgware, en software nodig. Ontwikkelingen die kunnen bijdragen aan een betere benutting zijn:

- multi-inzetbare velden;
- optimalisering van de inroostering, bijvoorbeeld door online reserveringsmogelijkheden;
- openstelling van sportparken of toevoegen van vrij toegankelijke voorzieningen;
- aanpassingen in eisen aan sportaccommodaties/competities, zoals blaashallen en flexibele speeldagen;
- aanpassen van het exploitatiemodel (differentiatie, onderverhuur);
- samenwerkingen uitbreiden: integreren van sport-BSO's, verenigingen met gezamenlijke voorzieningen/aanbod, inzet van sportpark- of sportplekmanagers;
- betere afstemming tussen gemeentelijke en niet-gemeentelijke accommodaties.

Ruimte bieden aan ondernemerschap

Sportondernemers kunnen veel mensen in beweging brengen. Dit kan op ruimte die nu niet als sportruimte/sportaccommodatie te boek staat. Bijvoorbeeld in parken, op de openbare weg, in bedrijfspanden die worden omgebouwd tot fitnesscentrum of thuis online. Denk ook aan de groep die thuis een fitnessprogramma afwerkt of via Zwift, Tacx of iets anders thuis sport. Dit draagt ook bij aan de gewenste toename van sportmomenten en haalt de 'druk' van de accommodaties.

Instandhouding accommodaties in landelijk gebied

In niet-stedelijke gebieden is de huidige druk vaak al laag of lager dan in stedelijke gebieden. Het gebruik van de bestaande accommodaties kan teruglopen door vergrijzing, vertrek van jongeren naar de steden en krimp van de bevolking. Maar sportvoorzieningen kunnen de leefbaarheid en aantrekkelijkheid van plattelandsregio's verhogen, wat kan helpen om jongeren en gezinnen aan te trekken en te behouden.

Of, zoals Van der Poel concludeert in de slotbeschouwing van Sportaccommodaties in Nederland (Van der Poel & Hoekman, 2023): 'opheffing of samenvoeging van sportaccommodaties maakt de dichtheid van sportaccommodaties minder, waardoor een negatieve spiraalwerking op de loer ligt. Mensen haken af omdat de reistijden te lang worden en/of de reiskosten te hoog met uitval als gevolg, waardoor het gebruik van de resterende voorzieningen daalt, waardoor die sluiten, waardoor enzovoort.'

Voor het landelijke gebied geldt dat clustering en multifunctioneel gebruik mogelijke oplossingen zijn om verschraving van het aanbod tegen te gaan. Een cluster van sport-, onderwijs-, culturele, zorg- en gezondheidsvoorzieningen kan werken als sociaal centrum in een gemeente of wijk en zorgen voor behoud van voorzieningen in kleine kernen. Zo'n cluster past als centraal element in beleid gericht op integrale dorpsontwikkeling.

Beleid en ruimtelijke planning contextafhankelijk

Sport en sportvoorzieningen zijn essentieel voor zowel stedelijke als niet-stedelijke gebieden, maar de (ruimtelijke) vraagstukken verschillen aanzienlijk. In stedelijke gebieden ligt de nadruk op efficiënt ruimtegebruik, toegankelijkheid en sociale integratie, terwijl in niet-stedelijke gebieden de focus ligt op bereikbaarheid, gemeenschapszin en het behoud van leefbaarheid.

Beleid en ruimtelijke planning moeten rekening houden met deze specifieke contexten om de maatschappelijke voordelen van sport optimaal te benutten.

Bronnen

Literatuur

Hoekman, R. & Schadenberg, B. (2023). *Onderbenutting van sportaccommodaties: kennis- en Innovatiescan WP5*. Mulier Instituut.

Hoekman, R., Schots, M., & Ruikes, D. (Reds.) (2022). *Jaarrapport Duurzame Sportinfrastructuur 2022*. Mulier Instituut.

Hoekman, R. (2018). *Sport policy, sport facilities and sport participation*. Radboud Universiteit.

Hoogendam, A., Ruikes, D., & Hoekman, R. (2021). *Monitor lokaal sportbeleid 2020*. Mulier Instituut.

KPMG Advisory N.V. (2019). *Brancherapport Sport*. KPMG.

Ministerie van VWS, VSG, VNG, NOC*NSF & POS (2022). *Hoofdlijnen Sportakkoord II – Sport versterkt*.

Rauws, R. & Noordzij, M. (2023). *Gemiste of gegrepen kans?* Mulier Instituut.

Rauws, R., Noordzij, M., Ruikes, D. & Wezenberg-Hoenderkamp, K. (2023). *Sporten en bewegen in de openbare ruimte*. Mulier Instituut.

Rebel & Mulier Instituut (2024). *SROI sport en bewegen 2024*. Rebel en Mulier Instituut.

RIVM (2023). *Sportdeelname wekelijks*, van <https://www.sportenbewegenincijfers.nl/kernindicatoren/sportdeelname-wekelijks>.

Ruikes, D., & Aarnink, A. (2023). Gebruik en tevredenheid. In H. Van der Poel & R. Hoekman (Reds.). *Sportaccommodaties in Nederland 2023: Kengetallen en kenmerken* (pp. 252-369). Mulier Instituut.

Van der Heijden, J., & Ruikes, D. (2023). Sportaccommodaties in de toekomst. In H. Van der Poel & R. Hoekman (Reds.). *Sportaccommodaties in Nederland 2023: Kengetallen en kenmerken* (pp. 252-369). Mulier Instituut.

Van der Pal, F., Vervoort, J., & Klaassen A. (2021). *Effecten van sporten en bewegen in het Human Capital Model*. Kenniscentrum Sport en Bewegen.

Van der Poel, H. (2024). *Het sportende individu*. Mulier Instituut.

Van der Poel, H., & Hoekman, R. (Eds) (2023). *Sportaccommodaties in Nederland 2023: Kengetallen en kenmerken*. Mulier Instituut.

Van Holsteijn, I., & Scholte, D. (2022). *Open sportpark: zo benut je de schaarse ruimte beter*. Kenniscentrum Sport en Bewegen.

Van Gorp, M., Geurink, N., Erdoğan, G.N., & Lintzen, K. (2024). *Sport en bewegen voor behalen GALA-doelen*. Mulier Instituut.

Datasets

NOC*NSF (2023). *Lidmaatschappen sportvereniging per gemeente 2012-2022*.

SCP/CBS (2023). *Vrijetijdsomnibus (VTO) 2012-2022*.

Bijlage 1 – Aanvullende tabellen

Tabel B1.1
Aantal inwoners (2024, 2032 en 2040) en stedelijkheid per COROP-regio

(in aantallen)

COROP-regio	Stedelijkheid	2022	2024	2032	2040
Oost-Groningen	4	122.476	122.269	119.095	115.598
Delfzijl en omgeving	4	40.200	40.354	38.512	36.191
Overig Groningen	3	373.994	376.781	375.834	367.167
Noord-Friesland	4	291.176	292.167	289.181	283.252
Zuidwest-Friesland	4	126.498	126.119	123.844	122.007
Zuidoost-Friesland	4	168.190	168.922	168.284	164.523
Noord-Drenthe	4	172.842	172.208	167.796	163.769
Zuidoost-Drenthe	4	151.821	151.756	147.737	143.508
Zuidwest-Drenthe	4	120.857	120.996	120.735	119.706
Noord-Overijssel	3	342.835	345.456	356.833	361.125
Zuidwest-Overijssel	3	142.603	143.180	145.577	146.394
Twente	3	570.325	571.687	563.647	550.676
Veluwe	3	633.185	640.170	674.490	692.694
Achterhoek	4	360.985	361.175	355.324	347.906
Arnhem/Nijmegen	3	679.479	683.705	701.004	706.954
Zuidwest-Gelderland	4	227.599	228.738	239.236	247.448
Utrecht	2	1.237.353	1.247.754	1.315.131	1.356.914
Kop van Noord-Holland	3	344.364	345.078	346.341	346.347
Alkmaar en omgeving	3	227.266	229.809	243.311	249.620
IJmond	2	177.646	178.038	178.618	179.330
Agglomeratie Haarlem	1	207.344	208.861	216.840	219.759
Zaanstreek	2	156.698	157.889	168.869	174.781
Groot-Amsterdam	1	1.319.641	1.338.500	1.432.890	1.478.996
Het Gooi en Vechtstreek	2	213.525	215.262	218.156	219.745
Agglomeratie Leiden en Bollenstreek	2	393.415	396.586	412.140	420.821
Agglomeratie 's-Gravenhage	1	815.608	825.858	875.888	898.496
Delft en Westland	2	216.036	218.547	231.600	240.544
Oost-Zuid-Holland	2	306.206	308.969	327.711	340.142
Groot-Rijnmond	2	1.327.541	1.339.394	1.405.237	1.440.748
Zuidoost-Zuid-Holland	2	335.651	337.269	345.428	349.400
Zeeuws-Vlaanderen	4	93.383	93.364	91.292	88.837
Overig Zeeland	4	251.409	252.286	253.580	252.351
West-Noord-Brabant	3	576.540	579.470	589.140	591.172
Midden-Noord-Brabant	2	450.965	454.727	472.151	480.266
Noordoost-Noord-Brabant	3	599.922	604.125	626.247	637.720
Zuidoost-Noord-Brabant	3	715.627	722.361	757.822	776.807
Noord-Limburg	3	257.635	258.532	257.265	252.287
Midden-Limburg	4	214.316	214.307	209.435	204.600
Zuid-Limburg	3	530.742	530.080	501.198	473.139
Flevoland	3	400.643	406.480	447.983	478.549

Bron: CBS, Primos/PBL: Bewerking: Mulier Instituut.

Mulier Instituut | Benodigde ruimte voor sport in 2040

Tabel B1.2**Accommodatiegebruik maandelijkse sporters naar leeftijdsgroep**

(in procenten van sporters die 1 tot 39 keer per jaar sporten)

Leeftijd	Sporthal	Fitness	Thuis	Sportveld	Zwembad	Openbare	
						ruimte	plek
Jongeren	19	10	20	19	28	25	14
Jongvolwassenen	6	26	20	8	23	50	12
Volwassenen	4	19	16	8	16	48	6
Ouderen	3	17	13	4	12	44	5

Bron: Vrijtijdsomnibus (VTO) 2022. Bewerking: Mulier Instituut.

Tabel B1.3**Accommodatiegebruik tweewekelijkse sporters naar leeftijdsgroep**

(in procenten van sporters die 80 tot 119 keer per jaar sporten)

Leeftijd	Sporthal	Fitness	Thuis	Sportveld	Zwembad	Openbare	
						ruimte	plek
Jongeren	35	9	23	44	35	35	26
Jongvolwassenen	11	49	20	24	18	57	15
Volwassenen	10	36	16	16	17	67	10
Ouderen	10	33	14	11	18	52	3

Bron: Vrijtijdsomnibus (VTO) 2022. Bewerking: Mulier Instituut.

Tabel B1.4**Accommodatiegebruik driewekelijkse sporters naar leeftijdsgroep**

(in procenten van sporters die minimaal 120 keer per jaar sporten)

Leeftijd	Sporthal	Fitness	Thuis	Sportveld	Zwembad	Openbare	
						ruimte	plek
Jongeren	41	12	34	65	31	48	34
Jongvolwassenen	15	55	27	27	13	60	17
Volwassenen	7	40	22	13	14	77	10
Ouderen	6	24	26	12	14	69	5

Bron: Vrijtijdsomnibus (VTO) 2022. Bewerking: Mulier Instituut.

Tabel B1.5**Schatting verandering accommodatiedruk per COROP-regio scenario 1**

(in procenten, 2022=100)

COROP-code	COROP-naam	Sportthal	Fitness	Thuis	Sportveld	Zwembad	Openbare ruimte	Openbare plek
CR01	Oost-Groningen	-6,5	-7,9	-6,0	-6,7	-6,2	-6,8	-7,6
CR02	Delfzijl en omgeving	-8,3	-11,2	-9,4	-8,6	-9,2	-10,7	-9,2
CR03	Overig Groningen	-2,3	-4,2	-2,2	-2,6	-2,0	-2,7	-3,4
CR04	Noord-Friesland	-3,9	-5,1	-3,3	-4,1	-3,4	-3,7	-4,8
CR05	Zuidwest-Friesland	-4,0	-6,6	-3,9	-4,4	-3,9	-4,9	-5,4
CR06	Zuidoost-Friesland	-3,0	-4,7	-2,6	-3,2	-2,7	-3,4	-4,1
CR07	Noord-Drenthe	-5,5	-7,8	-5,5	-5,8	-5,5	-6,4	-6,7
CR08	Zuidoost-Drenthe	-5,3	-8,1	-5,6	-5,6	-5,5	-6,7	-6,6
CR09	Zuidwest-Drenthe	-1,8	-3,5	-1,4	-2,0	-1,4	-2,0	-2,9
CR10	Noord-Overijssel	4,0	3,0	4,7	3,8	4,6	4,4	3,1
CR11	Zuidwest-Overijssel	0,9	0,1	1,9	0,7	1,6	1,4	-0,1
CR12	Twente	-5,1	-5,6	-4,2	-5,3	-4,4	-4,5	-5,9
CR13	Veluwe	10,5	7,3	9,6	10,2	10,0	8,5	9,4
CR14	Achterhoek	-3,3	-6,3	-3,7	-3,6	-3,6	-4,9	-4,7
CR15	Arnhem/Nijmegen	4,3	2,1	4,0	4,0	4,1	3,1	3,2
CR16	Zuidwest-Gelderland	9,8	6,0	8,9	9,4	9,2	7,5	8,3
CR17	Utrecht	9,1	7,9	9,3	8,9	9,3	8,9	8,3
CR18	Kop van Noord-Holland	0,3	-1,5	0,3	0,0	0,3	-0,4	-0,7
CR19	Alkmaar en omgeving	10,6	8,0	10,0	10,3	10,1	8,9	9,5
CR20	IJmond	1,6	-1,4	1,0	1,3	1,2	-0,2	0,3
CR21	Agglomeratie Haarlem	5,0	5,0	5,6	5,0	5,4	5,4	4,7
CR22	Zaanstreek	12,9	10,0	11,9	12,6	12,1	10,7	11,8
CR23	Groot-Amsterdam	12,5	10,7	12,1	12,3	12,3	11,4	11,7
CR24	Het Gooi en Vechtstreek	4,1	1,1	3,2	3,8	3,5	2,1	3,0
CR25	Agglomeratie Leiden en Bollenstreek	6,5	5,5	6,7	6,3	6,6	6,2	5,8
CR26	Agglomeratie 's-Gravenhage	9,2	8,4	9,7	9,0	9,6	9,4	8,5
CR27	Delft en Westland	14,0	10,1	12,1	13,6	12,7	10,7	12,8
CR28	Oost-Zuid-Holland	13,1	9,2	11,7	12,7	12,1	10,3	11,9
CR29	Groot-Rijnmond	9,0	7,2	8,6	8,7	8,7	7,8	8,2
CR30	Zuidoost-Zuid-Holland	4,0	2,7	4,0	3,8	3,9	3,3	3,3
CR31	Zeeuws-Vlaanderen	-3,3	-6,7	-4,5	-3,7	-4,2	-5,8	-4,6
CR32	Overig Zeeland	-0,2	-1,7	0,0	-0,4	0,0	-0,6	-1,1
CR33	West-Noord-Brabant	3,8	0,8	2,9	3,5	3,1	1,6	2,7
CR34	Midden-Noord-Brabant	6,7	4,7	6,4	6,5	6,6	5,7	5,8
CR35	Noordoost-Noord-Brabant	7,8	4,2	6,7	7,4	7,0	5,3	6,5
CR36	Zuidoost-Noord-Brabant	10,1	7,2	9,0	9,8	9,3	7,9	9,1

CR37	Noord-Limburg	-1,3	-4,6	-2,0	-1,7	-1,7	-3,1	-2,7
CR38	Midden-Limburg	-3,9	-6,6	-4,5	-4,2	-4,3	-5,5	-5,1
CR39	Zuid-Limburg	-9,9	-12,8	-10,7	-10,2	-10,4	-11,8	-11,1
CR40	Flevoland	17,9	14,5	16,2	17,6	16,9	15,1	17,2

Bron: Vrijetijdsomnibus (VTO) 2012 - 2022, Primos, CBS/PBL. Bewerking: Mulier Instituut.

Tabel B1.6

Schatting verandering accommodatiedruk per COROP-regio, scenario 2

(in procenten, 2022=100)

COROP-code	COROP-naam	Sporthal	Fitness	Thuis	Sportveld	Zwembad	Openbare ruimte	Openbare plek
CR01	Oost-Groningen	-0,2	-2,0	0,4	-0,1	-1,5	-3,3	-1,1
CR02	Delfzijl en omgeving	-2,1	-5,5	-3,2	-2,0	-4,6	-7,3	-2,9
CR03	Overig Groningen	4,5	2,3	4,6	4,5	3,0	1,0	3,5
CR04	Noord-Friesland	2,7	1,1	3,4	2,8	1,6	0,0	1,9
CR05	Zuidwest-Friesland	2,5	-0,6	2,7	2,5	1,0	-1,3	1,2
CR06	Zuidoost-Friesland	3,6	1,5	4,1	3,8	2,3	0,3	2,7
CR07	Noord-Drenthe	0,9	-1,9	1,0	1,0	-0,6	-2,9	-0,1
CR08	Zuidoost-Drenthe	1,1	-2,2	0,9	1,1	-0,7	-3,1	0,0
CR09	Zuidwest-Drenthe	4,9	2,8	5,3	5,0	3,6	1,7	4,0
CR10	Noord-Overijssel	11,2	9,9	12,0	11,4	10,0	8,4	10,5
CR11	Zuidwest-Overijssel	7,8	6,6	8,9	8,0	6,9	5,3	7,0
CR12	Twente	1,4	0,6	2,4	1,6	0,5	-0,8	0,7
CR13	Veluwe	18,2	14,4	17,3	18,2	15,7	12,7	17,1
CR14	Achterhoek	3,3	-0,3	2,9	3,3	1,3	-1,4	2,0
CR15	Arnhem/Nijmegen	11,5	8,9	11,2	11,5	9,4	7,1	10,6
CR16	Zuidwest-Gelderland	17,3	13,0	16,5	17,3	14,9	11,6	16,0
CR17	Utrecht	16,7	15,2	17,0	16,9	15,0	13,1	16,1
CR18	Kop van Noord-Holland	7,1	4,9	7,2	7,2	5,5	3,4	6,3
CR19	Alkmaar en omgeving	18,2	15,1	17,6	18,3	15,8	13,1	17,3
CR20	IJmond	8,6	5,1	8,0	8,6	6,4	3,6	7,4
CR21	Agglomeratie Haarlem	12,3	12,0	13,0	12,6	10,9	9,5	12,1
CR22	Zaanstreek	20,7	17,4	19,7	20,8	18,0	15,1	19,8
CR23	Groot-Amsterdam	20,5	18,3	20,0	20,6	18,1	15,7	19,7
CR24	Het Gooi en Vechtstreek	11,2	7,8	10,4	11,3	8,9	6,1	10,3
CR25	Agglomeratie Leiden en Bollenstreek	13,9	12,6	14,2	14,1	12,1	10,3	13,3
CR26	Agglomeratie 's-Gravenhage	16,8	15,7	17,4	17,0	15,3	13,6	16,2
CR27	Delft en Westland	22,0	17,6	20,0	21,9	18,6	15,1	20,9
CR28	Oost-Zuid-Holland	20,9	16,5	19,4	20,9	18,0	14,6	19,9
CR29	Groot-Rijnmond	16,5	14,4	16,2	16,7	14,4	12,1	15,9
CR30	Zuidoost-Zuid-Holland	11,2	9,5	11,2	11,4	9,4	7,4	10,7
CR31	Zeeuws-Vlaanderen	3,2	-0,8	2,1	3,2	0,7	-2,2	2,1

CR32	Overig Zeeland	6,6	4,6	6,9	6,8	5,2	3,2	5,8
CR33	West-Noord-Brabant	10,9	7,4	10,0	11,0	8,4	5,5	9,9
CR34	Midden-Noord- Brabant	14,1	11,7	13,8	14,2	12,1	9,8	13,3
CR35	Noordoost-Noord- Brabant	15,2	11,0	14,1	15,2	12,5	9,4	14,0
CR36	Zuidoost-Noord- Brabant	17,7	14,3	16,6	17,8	15,0	12,1	16,9
CR37	Noord-Limburg	5,4	1,5	4,7	5,4	3,3	0,5	4,2
CR38	Midden-Limburg	2,6	-0,6	2,1	2,6	0,5	-2,0	1,5
CR39	Zuid-Limburg	-3,7	-7,2	-4,6	-3,8	-5,9	-8,5	-4,8
CR40	Flevoland	26,5	22,8	24,8	26,5	23,5	20,1	25,7

Bron: Vrijetijdsomnibus (VTO) 2012 - 2022, Primos, CBS/PBL. Bewerking: Mulier Instituut.

Tabel B1.7

Schatting verandering accommodatiedruk per COROP-regio, scenario 3

(in procenten, 2022=100)

COROP-code	COROP-naam	Sportthal	Fitness	Thuis	Sportveld	Zwembad	Openbare ruimte	Openbare plek
CR01	Oost-Groningen	2,2	1,2	1,9	2,2	1,3	7,0	0,3
CR02	Delfzijl en omgeving	0,3	-2,5	-1,8	0,1	-2,0	2,5	-1,5
CR03	Overig Groningen	6,7	5,1	5,8	6,7	5,3	11,8	4,8
CR04	Noord-Friesland	5,0	4,2	4,7	5,0	4,2	10,5	3,3
CR05	Zuidwest-Friesland	4,9	2,6	4,2	4,7	3,8	9,0	2,7
CR06	Zuidoost-Friesland	6,0	4,7	5,6	6,0	5,0	10,8	4,1
CR07	Noord-Drenthe	3,3	1,3	2,5	3,2	2,1	7,3	1,3
CR08	Zuidoost-Drenthe	3,6	1,0	2,4	3,4	2,1	7,1	1,4
CR09	Zuidwest-Drenthe	7,3	6,0	6,9	7,3	6,4	12,4	5,4
CR10	Noord-Overijssel	13,5	13,0	13,3	13,6	12,6	19,7	11,9
CR11	Zuidwest-Overijssel	10,2	9,8	10,4	10,3	9,6	16,4	8,4
CR12	Twente	3,6	3,5	3,8	3,7	3,0	9,6	2,1
CR13	Veluwe	20,7	17,7	18,7	20,6	18,5	24,4	18,6
CR14	Achterhoek	5,8	2,9	4,5	5,5	4,2	9,1	3,4
CR15	Arnhem/Nijmegen	13,9	12,0	12,6	13,9	12,1	18,4	12,0
CR16	Zuidwest-Gelderland	19,9	16,3	18,0	19,7	17,7	23,2	17,5
CR17	Utrecht	19,1	18,3	18,3	19,2	17,6	24,9	17,5
CR18	Kop van Noord- Holland	9,6	8,1	8,7	9,5	8,2	14,3	7,7
CR19	Alkmaar en omgeving	20,8	18,5	19,2	20,8	18,8	25,0	18,9
CR20	IJmond	11,0	8,2	9,5	10,9	9,1	14,5	8,9
CR21	Agglomeratie Haarlem	14,7	15,2	14,4	14,9	13,5	20,9	13,6
CR22	Zaanstreek	23,2	20,7	21,1	23,2	20,7	27,0	21,3
CR23	Groot-Amsterdam	22,9	21,2	21,2	23,0	20,5	28,0	21,1
CR24	Het Gooi en Vechtstreek	13,6	11,0	11,8	13,6	11,6	17,0	11,8

CR25	Agglomeratie Leiden en Bollenstreek	16,3	15,8	15,5	16,4	14,7	21,9	14,8
CR26	Agglomeratie 's-Gravenhage	19,2	18,8	18,7	19,3	17,9	25,5	17,7
CR27	Delft en Westland	24,4	20,6	21,3	24,3	21,1	27,1	22,3
CR28	Oost-Zuid-Holland	23,5	19,8	20,9	23,4	20,8	26,5	21,4
CR29	Groot-Rijnmond	19,0	17,5	17,5	19,0	16,9	23,8	17,3
CR30	Zuidoost-Zuid-Holland	13,5	12,6	12,6	13,6	11,9	18,5	12,1
CR31	Zeeuws-Vlaanderen	5,7	2,5	3,6	5,5	3,5	8,1	3,6
CR32	Overig Zeeland	9,0	7,9	8,4	9,0	7,9	14,1	7,3
CR33	West-Noord-Brabant	13,4	10,6	11,4	13,3	11,1	16,6	11,4
CR34	Midden-Noord-Brabant	16,6	14,8	15,2	16,6	14,7	21,3	14,7
CR35	Noordoost-Noord-Brabant	17,8	14,3	15,6	17,6	15,3	20,8	15,5
CR36	Zuidoost-Noord-Brabant	20,3	17,5	18,0	20,2	17,7	23,9	18,4
CR37	Noord-Limburg	7,9	4,7	6,2	7,7	6,1	11,2	5,6
CR38	Midden-Limburg	5,1	2,6	3,6	4,9	3,3	8,5	3,0
CR39	Zuid-Limburg	-1,4	-4,3	-3,2	-1,6	-3,3	1,4	-3,5
CR40	Flevoland	28,4	25,1	25,3	28,5	25,0	31,7	27,0

Bron: Vrijetijdsomnibus (VTO) 2012 - 2022, Primos, CBS/PBL. Bewerking: Mulier Instituut.

A large, thick, lime-green abstract graphic that starts at the top left, loops around, and then curves downwards towards the bottom right, resembling a stylized leaf or a calligraphic flourish.

Remco Hoekman
r.hoekman@mulierinstituut.nl

Karin Wezenberg-Hoenderkamp
k.wezenberg@mulierinstituut.nl

Koen Thijssen
k.thijssen@mulierinstituut.nl